

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ
DEPARTAMENTUL DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ

LUCRARE DE DISERTAȚIE

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Dr. Nóda Mózes

MASTERAND:
Gönczi Olga-Delenke

Cluj Napoca
2023.

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ
DEPARTAMENTUL DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ

VIAȚA UNEI MĂRTURISITOARE A CREDINȚEI
DÉNES ANNA-SZERÉNA

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Dr. Nóda Mózes

MASTERAND:
Gönczi Olga-Delenke

Cluj Napoca
2023.

BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
RÓMAI-KATOLIKUS TEOLÓGIA KAR
RÓMAI KATOLIKUS DIDKTIKAI TEOLÓGIA INTÉZET

EGY HITVALLÓ ÉLETÚTJA
DÉNES ANNA-SZERÉNA

TUDOMÁNYOS VEZETŐ:

Dr. Nóda Mózes

VÉGZŐS HALLGATÓ:

Gönczi Olga-Delenke

Kolozsvár

2023.

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	2
Bevezető	3
Oral history mint történettudományi módszer	5
1. Kortörténeti áttekintés	7
2. Szociális Testvérek Társasága.....	10
2.1. Slachta Margit, a Szociális Testvérek Társaságának alapítója	10
2.2. Az illegalitás évei	14
2.3. Rendszerváltástól napjainkig	16
3. Dénes Anna-Szeréna élete.....	18
3.1. Általános áttekintés.....	18
3.1. Ifjúság szolgálatában	20
3.2. Börtön	30
3.3. Beteg gondozás, mint szolgálat. Erőss Lajos ápolása a betegsége idején	36
Összegzés	43
Bibliográfia.....	45
Levéltár	45
Szóbeli források.....	46
Könyvek.....	46
Tanulmányok	47
Online források	48
Abstract	50
Mellékletek.....	52
1. A dolgozat eredetiségére vonatkozó nyilatkozat	52
2. A témavezető tanár ajánlása, elfogadó nyilatkozata.....	53

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet szeretnék mondani témavezetőmnek, Dr. Nóda Mózes tanár úrnak a dolgozatom megírásához nyújtott szakmai segítségét, támogatásért. Dr. Gábor Csilla és Dr. Homa Ildikó testvéreknek a Szociális Testvérek Társasága megismeréséhez nyújtott segítségért. Bíró Mária, Kővári Magdolna, Murányi Teréz szociális testvéreknek, Dr. Zamfir Korinna tanárnőnek, Dr. Marton József egyetemi tanárnak, Birton Róbert-Attila székelykáli plébánosnak, Sabău-Trifu Cristina egyházművésznek és Soós Károly állandó diakónusnak, hogy készségesen vállalták az interjút, továbbá mindenkinek, aki bármilyen módon segített, imában gondolt rám, ezáltal valósulhatott meg jelen dolgozatom.

Bevezető

Mivel a Szociális Testvérek Társasága alapításuk 100. évfordulóját ünnepli, ennek tiszteletére dolgozatom témájának Dénes Anna-Szeréna, a társaság elhunyt tagjának élettörténetét választottam. Munkám során egyaránt figyelmet fordítok a kortörténet ismertetésére, Szeréna testvérhez kapcsolódó Eröss Lajos atyát érintő információkra és Szeréna testvér élettörténetére is.

Dolgozatom szerkezetét tekintve három fő fejezetet különíttem el, melyek a következők:

1. Kortörténeti áttekintés
2. Szociális Testvérek Társasága
3. Dénes Anna-Szeréna élete.

Az első fejezet, azaz a *Kortörténeti áttekintés* egy rövidebb rész, amelyet azért írtam, hogy történetileg be tudjam helyezni Szeréna testvér életét. Az olvasó számára egy képet ismertetek az adott kor történéseiről, az Egyház életéről és működéséről.

A második fejezettel szeretném bemutatni a Szociális Testvérek Társaságát, alapítását, működését az illegalitás éveitől napjainkig való létezésüket. Ez a fejezet három altémát tartalmaz, először Slachta Margit életét és a Társaság alapítását, karizmáját ismertetem, majd röviden az 1950–1989 közötti időszakot, amikor hivatalosan minden Romániában működő szerzetesrendet feloszlattak. Az otthon lakóit kilakoltatták, állami hatalom nyomására akarták a hit gyakorlását megszüntetni, sok szerzetest bebörtönöztek. Végül a Társaság külső és belső újraszerveződését ismertetem, amikor szabadok lettek. Hitoktatással, kurzusokkal, lelki gyakorlatok szervezésével és lelki lapjuk kiadásával segítették az evangelizációt, továbbá aktívan részt vállaltak a cigánypasztorációban, hajléktalanok megsegítésében.

A harmadik fejezet az, ami dolgozatom fő témája, azaz *Dénes Anna-Szeréna* élete. A fejezet négy alfejezetet foglal magába. Az első az *Általános áttekintés*, melyben nagy vonalakban ismertetem Szeréna testvér életét, születési helyét és idejét, tanulmányait, az otthonról hozott szellemiséget, az életét ért legfontosabb események időpontját. A második alfejezet az 1954–1964 közötti időszakot tartalmazza, a *börtön* éveit és annak megpróbáltatásait. 1954. december 2-án elfogták és börtönbe vitték, ahol 8 hónapig tartották. 1956. március 17-én a kolozsvári katonai törvényszék tíz év szabadságvesztésre ítélte, melyből hat évet börtönben, négyet pedig a bárágani alföldön töltött, ezen belül Lătești településen, amelyet a bíróság jelölt ki kényszerlakhelyül. Megjárta Kolozsvár, Zsilava, Csíkszereda és

Bukarest fegyintézeteit is. A vádak között elsőként szerepelt, hogy felforgató volt, hírvivőként tevékenykedett a kolozsvári római katolikus papok körében, titkos összekötőként működött az illegális püspök és az ellenálló papok körében. A harmadik alfejezet címe az *Iffúság szolgálatában*, mivel Szeréna testvér tevékenysége leginkább a fiatalokra koncentrált. Már novícia korában gyerekekkel foglalkozott, majd sekrestyésként a Kolozsvárra érkező fiatal egyetemistákkal kezdett dolgozni, programokat szervezett, imádkozott velük, bevezette őket a kórházmisszióba, ahol hetente betegeket látogattak, időseket segítettek. Annak ellenére, hogy az állam tiltotta a vallásos csoportosulásokat, kockáztatta szabadságát a börtön évei után is, támogatta a fiatalokat, gondoskodott a szerzetesi utánpótlásról is. Ennek a fejezetnek a hátránya, hogy nem tudtam kronológiailag alfejezetekre bontani, mivel Szeréna testvér a börtön előtt és után is foglalkozott a fiatalokkal. Ugyanakkor a Gyulafehérváron töltött közel két évtized alatt is, hiszen a kispapokat és a kántoriskolásokat fogadta, tanácsokkal látta el, meghallgatta őket, illetve közvetve szerepe volt a kolozsvári egyetemi lelkészség létrejöttében is. A negyedik alfejezet egy összetettebb rész, ugyanis a betegápolás szolgálatáról szól, ezen belül Eröss Lajos atya ápolásáról. A fejezet elején ismertetem Eröss Lajos atyát, akit Szeréna testvér Kolozsváron ismert meg káplánként, majd együtt raboskodtak a bărăgani kényszerlakhelyen, és szabadulásuk után Szeréna testvér Eröss atya édesanyját gondozta a plébánián. 1985-ben az atya misézés közben rosszul lett, majd lebénult, ezért elöljárói megbízásra Szeréna testvér Gyulafehérvárra költözött, és 2004-ig Eröss Lajos atya mellett betegápolóként tevékenykedett. Az atya halála után ismét visszatért Kolozsvárra, ahol folytatta apostolkodását. 2013 októberében a Jó Pásztor otthonba került, majd november 15-én elhunyt, a kolozsvári házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Szeréna testvér életét átszötte a küzdés és a fiatalokkal való tevékenység. Minden külső nyomás ellenére hű maradt a Szociális Testvérek Társaságának karizmájához, Istenhez, az emberekhez és az Egyházhhoz is.

A forrásaimat és a módszertani részt tekintve munkám során leginkább levéltári adatok feldolgozására, interjúk elemzésére és különböző szakirodalmak feldolgozására fektettem hangsúlyt. Interjúk készítettem Bíró Mária, Kövári Magdolna, Murányi Teréz szociális testvérekkel, Dr. Marton József egyetemi tanárral, Birton Róbert-Attila székelykáli plébánossal, Sabău-Trifu Cristina egyházművésszel és Soós Károly állandó diakónussal, akik személyesen ismerték Szeréna testvért. Annak oka, hogy több személyt kérdeztem nem más, mint az, hogy mindannyian más-más életszakaszban ismerték, voltak részesei Szeréna testvér életének, más kapcsolatban álltak velem. A továbbiakban ismertetem az oral history kutatási módszert, amely dolgozatom alapját képezte.

Oral history mint történettudományi módszer

Ez a módszer nem egy új elgondolás, hiszen társadalmunk hagyományai, szokásai, történelme így maradt fenn az évszázadok során. Az idősebb generáció visszaemlékezve elmesélte a fiatalabbaknak mindazt, amit átéltek, megtapasztaltak. Mint kutatási módszer, először az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg, melyet Abraham Lincoln halálát követően alkalmazták, mely során interjúkat készítettek azokkal, akik kapcsolatban álltak Lincolnnal, így összegyűjtve az életét érintő eseményeket, emlékeket, amelyeknek nem volt írásos forrása. Az 1940-es években Allan Nevishez kapcsolódik az oral history tudományos igényű alkalmazása, amelyet Grover Cleveland elnök életrajzának elkészítéséhez alkalmazta.¹

Ez a módszer több (humán) tudományágban használható kutatási technika, viszont fontos megjegyezni, hogy nem egy önállóan, kizárólagos kutatási szisztémaként alkalmazható. Mindig kapcsolódnia kell más módszerekhez, más források kell kiegészítsék, amelyek megadják a hitelesség alapját.² Típusát tekintve beszélhetünk emlékezeti, tudományos, tanúságtevő, trauma feltáró, ismeretterjesztő, politikai célú elbeszél forrásokról, viszont a funkciók sokszor keverednek, ez csak egy didaktikai felosztás.³

Az interjúkészítő gondosan felkészült, a témában elmélyült személy kell legyen, aki mellett javasolt, hogy legyen egy felkészítő, aki jártas a témában, és a kész interjúkat a készítővel együtt átnézi, segít az elemzésben. Károly Anna megfogalmazása szerint, az interjú az interjúkészítő és az interjúalany interakciónak sorozatában születik meg, az interjúkészítő arra törekszik, hogy olyan információkat, reflexiókat is felszínre hozzon, amelyek egy esetleges memoár, autobiográfia megírásánál nem kerülnének napvilágra.⁴ Az interjúszituációban a az interjúalany az eseményeket retrospektív nézőpontból beszéli el, aminek következtében az interjú idődimenziója összetett szerkezetű, vagyis egyaránt megjeleníti a beszélgetés idejének, a jelen időnek a jellemzőit és az adott korszakhoz, a múlthoz a jelenben társított sajátosságokat

¹ KÁROLY Anna: *Az oral history mint kutatási módszer*. Magiszter. 5/2. 2007. Elérhető: http://epa.niif.hu/03900/03976/00043/pdf/EPA03976_magiszter_2007_02_07.pdf Letöltve: 2023. 05. 25.

² VÉRTESI Lázár: *Oral history. A szemtanúként elbeszél történelem lehetőségei*. Aetas 1. 2004. 164.

³ LÉNÁRT András: *Az elbeszél források használata a jelenkortörténet-írásban. Az oral history szerepe és jelentősége*. Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei (Új sorozat 36. köt.). 62.

⁴ KÁROLY: *Az oral history mint kutatási módszer*. 2007.

is.⁵ A beszélgetés ellenőrzése az interjúkészítő kezében van, ő válogatja ki az alanyokat, akiket meghallgat, ő fogalmazza meg az interjú kérdéseit, irányítja a beszélgetés menetét, ha más irányba indul az alany.⁶

Az interjúszövegek feldolgozásának egyik problémája, hogy a titkok és a hazugságok, valótlán állítások felismerése nem egyszerű, illetve soha nem tudhatja, hogy az alany milyen részleteket hagyott ki az elbeszélésből. Másik probléma, ha olyan információ hangzik el az interjú során, amelyet nem lenne etikus publikálni, viszont a történet hitelessége érdekében fontos lenne. Az interjúkészítő hosszas elemzés, mérlegelés után kell felhasználnia a birtokába jutott információkat.⁷

⁵ LAJOS Veronika: *Etnográfia és oral history*. Erdélyi Múzeum. 2014. 103. Elérhető: http://real.mtak.hu/20785/1/etnografia%20es%20oral%20history%20Erdelyi%20Muzeum%202014_1.pdf

Letöltve: 2023. 05. 25.

⁶ VÉRTESI: *Oral history. A szemtanúként elbeszélt történelem lehetőségei*. 166.

⁷ LAJOS: *Etnográfia és oral history*. 113.

1. Kortörténeti áttekintés

1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés átrajzolta Románia térképét a területcsatolással, megváltoztatta a lakosság összetételét. Új jogi keretet kellett létrehozni az állam életének ellenőrzésére és szabályozására. A legfontosabb törvények közé tartoznak az 1919–1921-es agrártörvények, az 1923–1925-ös oktatási törvények, az 1927-es konkordátum, az 1928-as vallásgyakorlatról szóló törvény. A katolikus egyházmegyék életét különösen megnehezítette az agrártörvény, az oktatási és vallásgyakorlási törvények.⁸ Ezek a történelmi események, politikai módosulások fényében hosszas tárgyalásokat követően 1927-ben a Szentszék konkordátumot kötött a román állammal, melynek értelmében a szatmári és nagyváradi püspökséget összevonták, az Erdélyi Egyházmegye nevét megváltoztatták Gyulafehérvári Egyházmegyére, a Csanádi Egyházmegye Romániába eső része a Temesvári Egyházmegye nevet vette fel. Továbbá a bukaresti püspökséget érseki rangra emelte, melynek egyházi jogi következménye, hogy a túlnyomórészt magyar jellegű három erdélyi római katolikus és a iasi-i római katolikus püspökséget alárendelte.⁹ A Vatikán és a román állam egyaránt érdekelt volt a konkordátum megkötésében, céljuk az volt, hogy egyrészt jogi keretet ad a Katolikus Egyháznak, másrészt egy ilyen dokumentum által nemzetközi elismeréshez juthatnak. A konkordátum megkötésével a Katolikus Egyház mindig arra törekedett, hogy biztosítsa az evangélium szabad hirdetését, az oktatás és az iskolák szabadságát, az egyházi intézmények működését és az egyházi vagyon szabad kezelését.¹⁰

1939 novemberében Márton Áron szóban és írásban is törvénytelennek minősítette a Kelet-Európában erősödő erőszakot. Később, 1944. május 18-án, azaz három nappal a zsidóüldözés megkezdését követően elítélte a népirtást.¹¹

⁸ NÓDA Mózes: *The Historical, Political and Ecclesiastical Background of the 1927 Concordat Between the Vatican and Romania*. *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 9/27. 2010. 284.

⁹ BÍRÓ Mária: *A szociális testvérek az egyház szolgálatában az üldöztetés idején*. In: Marton József – Oláh Zoltán (szerk.): *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi György érsek köszöntése*. Szent István Társulat – Verbum. Budapest – Kolozsvár. 2011. 552.

¹⁰ NÓDA: *The Historical, Political and Ecclesiastical Background of the 1927 Concordat Between the Vatican and Romania*. 281–282.

¹¹ ENTZ Géza: *A kicsi Erdélyben akadt férfi... Reményük életet szült*. Magyar Nemzet. 1994. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 13. (Továbbiakban SzTTEI, Szeréna testvér doboza:13.)

1948-ban a kommunista kormány megszüntette a konkordátumot a Szentszékkel, a görög katolikusokat a görögkeletiekkel való egyesülésre kényszerítette, kiutasították Románia területéről a nunciust, Erdély területén csak a gyulafehérvári püspök joghatóságát ismerte el.¹²

Idővel a kommunista diktatúra elkezdte az erőszakos megnyilvánulásokat az egyházi vezetőkkel, szerzetesekkel szemben. Feltett céljuk volt a vallásos élet visszaszorítása, a vallás megszüntetése, amely azonban nem valósult meg, ezért megpróbálták az Egyház vezetőit beszervezni a maguk oldalára. Miután Márton Áron püspököt letartóztatták, azaz 1949. június 21-től, a hatalom elkezdte megszervezni a békepapi¹³ mozgalmat¹⁴, annak reményében, hogy az alsópapság összefog, majd egy olyan vezetőt választanak, aki együttműködik a kormánnyal. A mozgalom a titkos püspök helyettesek, valamint a Szentszékhez, a püspökhöz hűséges papok, szerzetesek és hívek ellenállásába ütközött. Mindazokat, akik az ellenállásban részt vettek meghurcolták, bebörtönözték.¹⁵ A békepapi mozgalom próbára tette és megosztotta a papságot. A hatalom célja, hogy létrehozzanak egy Rómától elszakadt „román nemzeti egyházat” a béke jelszó alatt. 1950. április 27-én a római katolikus papság egy csoportja a béke megvédése címén, Marosvásárhelyen értekezletet tartott, melyre a Securitate emberei erőszakkal papokat és krisztushívőket toboroztak. A gyűlés valódi célja, hogy a papság és a hívek határozatlan követeljék, a Katolikus Egyház az alkotmány szellemében illeszkedjék be a törvényes keretek közé, mint a többi felekezet.¹⁶ Márton Áron még letartóztatása előtt a papság számára nyilvánosságra hozta az álláspontját a békepapi mozgalommal kapcsolatban „aki részt vesz bárhol is oly gyűlésen, amelyet a Katolikus Egyháztól való elszakadás előmozdítása érdekében tartanak, ezzel minden további intézkedés nélkül azonnal kiközösített az Egyházból.” Azonban a püspök úr rendelkezése nem önhatalmú, mivel XII. Piusz pápa által 1949. július 1-

¹² BÍRÓ: *A szociális testvérek az egyház szolgálatában az üldöztetés idején.* 552–553.

¹³ A békepapok nem azonosak a besúgókkal, legalábbis többségük nem informátorként tevékenykedett, mivel nem a Securitateval, hanem a Vallásügyi Főosztály hivatalos szerveivel tartották a kapcsolatot. A békepapok a békés megoldást keresték a Katolikus Egyház és az állam között. MARTON József: *Békepapi magatartás.* In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőtársai.* Szent István Társulat. Budapest. 2023. 225.

¹⁴ „A békepapi mozgalom Márton püspök letartóztatása után kezdődik el, a hivatalos titkos ordináriusok idején. Az egyházkormányzat még gyulafehérvári kézben működött.” MARTON József, egyetemi tanár szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁵ BÍRÓ: *A szociális testvérek az egyház szolgálatában az üldöztetés idején.* 552–553.

¹⁶ MARTON József: A katolikus békepapi mozgalom Erdélyben. In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőtársai.* Szent István Társulat. Budapest. 2023. 195–197.

én kiadott Szent Officium dekrétuma és kiközösítéssel¹⁷ sújtja azokat, akik szabad akaratukból együttműködnek a kommunista hatóságokkal.¹⁸ 1952 és 1955 között rendszeressé váltak a békegyűlések. 1955. március 24-én székhelyére visszatérő Márton Áron püspök fellépése javított az Egyház helyzetén. Az igazi béke, az igazságosság és irgalmasság szellemében lépett fel. Rendezte a békepapok lelkiismereti ügyét, többnyire békét teremtett a papság és a hívek körében.¹⁹

1968-ban azt remélték, hogy megérkezik a vallásszabadság a Katolikus Egyház részére, melyet megalapozott, hogy Márton Áron körleveleit nyomtatott formában adhatta ki, pénzt utaltak ki a székesegyház restaurálására, nem zaklatták hivatalosan a lelkipásztori munkát, Rómába utazhatott a püspök úr, hogy elintézzze dr. Jakab Antal segédpüspökké való kinevezését.²⁰ Az 1970-es évektől intenzíven kezdték beszervezni a klérus fiatalabb rétegeit informátori, besúgói pozícióba. Azért nevezhetőek besúgó kategóriába, mert ők már nem a Vallásügyi Főosztály szerveivel, hanem a Securitateval tartották a kapcsolatot.²¹

1955 és 1989 között az érvényben lévő törvények értelmében a kultuszminisztérium a felügyelő vagy gyám szerepét töltötte be az Egyházzal szemben.²²

Az 1927-ben megkötött konkordátum 1989 után nyert aktualitást, amikor a Szentszék új püspököket nevezhetett ki a görög és a római katolikus egyház számára. A Szentszék újra megpróbálta felvenni a kapcsolatot az ortodox egyházzal.²³

¹⁷ „A rendelet értelmében a kommunista pártba nem léphetnek be, illetve a párt által szervezett gyűléseken nem vehetnek részt. A Szentszék az olaszországi helyzetre gondolt, azonban érvényes volt a világ más részeiben is. Így akarta az Egyházat a hatalom szellemétől megóvni.” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁸ MARTON: *Békepapi magatartás*. 211.

¹⁹ MARTON József: Előszó. In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőtársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023. 11.

²⁰ MARTON József: *A Katolikus Egyház hivatalos kapcsolatai*. In: MARTON József: *A Gyulafehérvári Római Katolikus Egyházmegye a 20. században*. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda. 2014. 258.

²¹ MARTON: *Békepapi magatartás*. 211.

²² MARTON: *A Katolikus Egyház hivatalos kapcsolatai*. 255.

²³ NÓDA: *The Historical, Political and Ecclesiastical Background of the 1927 Concordat Between the Vatican and Romania*. 282.

2. Szociális Testvérek Társasága

2.1. Slachta Margit, a Szociális Testvérek Társaságának alapítója

Slachta Margit 1884. szeptember 18-án született Kassán, egy lengyel felmenőkkel rendelkező nemesi család második gyermekeként. Leányiskola elvégzése után 1903-ban a kalocsai tanárképzőbe iratkozott, majd 1906-ban Győrben francia-német szakos tanárnőként dolgozott. 1908-ban családja egy része az Egyesült Államokba emigrált, azonban Margit nem tartott velük, belépett a Farkas Edit által alapított Női Szociális Missziótársulatba, ahol fogadalmat tett.²⁴ A társulat elsődleges célja a kor női képének átalakítása, a nők jogainak kiharcolása, mindezt úgy, hogy az ne ütközzön a vallási nézetekkel. Továbbá az Egyház szolgálata katolikus szellemben megszervezett szociális munkával, szervezett, intézményes keret biztosítása a katolikus szociális tevékenységnek.²⁵

A nők helyzete az első világháború lezárását követően javulni kezdett, melyet bizonyít, hogy szavazati jogot kaptak. A nők jogainak védelmére és érvényesítésére Slachta Margit 1920-ban létrehozott egy politikai pártot, a Keresztény Női Tábor, amelynek jelöltjeként az ország első női képviselőjének választották a budapesti I. kerületben. De 1922-ben Farkas Edit már nem engedte, hogy Margit indulhasson a választásokon. Ugyanakkor olyan szabályzatot hozott a Szociális Missziótársulatba, amely eltért ennek eredeti szellemétől.²⁶ Farkas Edit²⁷ munkatér tekintetében kikapcsolta a modern programpontokat, eltért a bencés alapoktól, és a Jézustársaság felé orientálódott, ugyanakkor a külső megjelenés és stílus tekintetében inkább

²⁴ FEKETE Artúr: *Slachta Margit, hazánk első női országgyűlési képviselője*. Honismeret. 48/1. 2020. 77.

²⁵ *Szociális Missziótársulat*. In: Magyar Katolikus Lexikon. XIII. kötet. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2008. 363.

²⁶ LANCZKOWSKI Johanna: *Szerzetesség kislexikona*. Kaloprint Nyomda. Kalocsa. 1999. 209.

²⁷ „Farkas Edit a nővérek megkérdezése nélkül megállapodott P. Bíróval, hogy egyesítik a most meginduló Jézus Szíve Népleányokat a Missziótársulattal. Ennek talán első jele az volt, hogy a KERESZTÉNY NŐ-vé visszavedlett MAGYAR NŐ 1922-es júniusi száma a címlapon közli, hogy P. Bíró a társulati kápolnában triduumot [háromnapos ájtatosságot] tartott, utolsó napján a Kormányzóne öfőméltósága is jelen volt, és ft. P. Bíró mélyen megható szentbeszéde után a kitett Oltáriszentség előtt Farkas Edith Főnökasszony felajánlotta a Missziótársulatot a Szentséges Szívnek... A Főnökasszony 1922 nyarán hívatta Bokor Erzsébet nővért (az alapítók egyikét) és Rónai Mária Paula nővért „és azt mondta, hogy egyesíti a Társulatot a Népleányokkal és neve Jézus Szíve Szociális Népmisszió lesz. Paula nővér ekkor azt kérdezte, hogy a Főnökő Anya megbeszélte ezt már az idősebb nővérekkel? Azt válaszolta: Csak nem képeled, hogy tőletek teszem függővé az elhatározásomat!” MONA Ilona: *Slachta Margit*. Corvinus Kiadó. 1997. 84–85.

szervesnői jelleget kívánt kifejezni, mint az eredetileg tervezett.²⁸ Az új szellemű szabállyal több nővér, köztük Margit sem tudott azonosulni, ezért húsz nővértársával együtt elbocsájtották őket a Misszótársaságból. Slachta Margit hivatásában nem ingott meg²⁹, ezért 1923. május 12-én, Budapesten megalapította a Szociális Testvérek Társaságát.³⁰ A Társaság első szabályzatának öt évre való jóváhagyását 1935. március 2-án Serédi Jusztinián bíboros prímástól kapták, a végleges jóváhagyást 1948. augusztus 19-én Mindszenty József bíboros prímástól.³¹

Az újonnan alapított Társaság szervezése miatt „*Slachta rövidesen kikopott a politikából, szerzetesrendének kiépítésén dolgozott. Egészen Kaliforniaig egymásután alapított szerzetes házakat és ezeknek ismerete növelte a hazai szervezet erejét.*”³² 1945 elején Slachta Margit visszatért a politikai közéletbe. Az 1945. évi nemzetgyűlési választásokon pártonkívüli jelöltként a Polgári Demokrata Párt listáján került ismét a parlamentbe. Az 1947-es választásokon azonban már a Keresztény Női Tábor programjával jutott mandátumhoz.³³ Kommunista ellenszélben kellett dolgoznia, védeni a keresztény elveket az újpogányság térhódítása közepette. Munkájában gátolták, felszólalásait bojkottálták, újságokban személyét lejárató cikkeket jelentettek meg, majd egy évre kizárták a parlamentből. Élete veszélyben forgott. 1949. január 13-án az államvédelmi szervek által beszervezett ügynökök jelentést dokumentáltak, melynek tárgya Slachta Margit volt, és ebben a jelentésben embercsempészség vádja merült fel. Mivel abban a korban az egyházi személyeket lehallgatták, ez alól Margit testvér sem volt kivétel, így fény derült egy párbeszédre Margit és Natália testvér között, miszerint három nőt szeretnének kimenekíteni a határon.³⁴ Ma már ismeretes, ő maga volt az

²⁸ MARTON József: Miért éppen Ikriich Augusztus? In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőtársai.* Szent István Társulat. Budapest. 2023. 116.

²⁹ „Margit nővérek is – aki mint tudjuk, Londonban volt – megírta a döntését Farkas Edith. Margit nővér több választ is küldött, levelei híven tükrözik belső gyötrelmeit és az elmélkedés és imádság által megoldást kereső és találó gondolatait.” MONA: *Slachta Margit.* 85.

³⁰ FEKETE: *Slachta Margit, hazánk első női országgyűlési képviselője.* 78.

³¹ LANCZKOWSKI: *Szerzetesség kislexikona.* 209.

³² SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit karakterisztikája az ügynöki jelentések tükrében.* Egyházforum 33/4. 2018. Elérhető: https://www.egyhazforum.hu/slachta-margit-karakterisztikaja-az-uegynoeki-jelentesek-tukreb/#_ftn8 Letöltve: 2022. december 5.

³³ Szociális Testvérek Társasága: *Slachta Margit, az alapító. Margit Testvér életrajza.* Budapest. Elérhető: <https://www.szocialistestverek.hu/nagyjaink/margit-testver-az-alapito?id=28:margit-tv-eletrajza&catid=2:nagyjaink> Letöltve: 2022. december 5.

³⁴ SCHLACHTA Boglárka: *Slachta Margit karakterisztikája az ügynöki jelentések tükrében.* 2018.

egyik nő,³⁵ hisz 1949. június 22-ről 23-ra virradó éjszaka két testvérrel politikai okokból Ausztriába, majd szeptember 16-án, álnéven az Amerikai Egyesült Államokba menekült azzal a szándékkal, hogy visszatér, azonban ez életében³⁶ nem történhetett meg. Úgy tűnt élete csődje bekövetkezett: a politikai tevékenységből kizárták, a bebörtönözés veszélye miatt el kellett hagynia hazáját, az általa alapított Társaságot az európai szocialista államokban betiltották, az Amerikában működő közösség két, majd három önálló részre oszlott, ő maga ezekből a legkisebb létszámú közösség főnöknője maradt, társai is mind Európából emigráltak.³⁷ De életművéről nem ez a végső szó, hisz 1998-tól a Szociális Testvérek Társasága pápai jogú apostoli élet társasága, melynek nemzetközi központja Budapest.³⁸ A zsinat szellemében megújított szabályzatukat 1986. május 12-én a buffalói püspök, Edward D. Head egyházmegyéje területére véglegesen jóváhagyta.³⁹ Ezt fogadta el a rendszerváltás után, 1989. június 29-én⁴⁰ Paskai László bíboros prímás a Magyarország területén új életre kelt Szociális Testvérek Társasága szabályzataként.

Már az alapítást követően a Társaság tagjai az egyházközségi munkák mellett részt vettek a szociális munkában. A Szociális Testvérek Társaságának sajátos karizmája a Szentlélek kultuszának terjesztése. Jelvénye is a Szentleket ábrázolja galamb képében.⁴¹ A rend lelkiességét tekintve négy fő alappillérre épül, melyek a következők: szociális, bencés, szentlelkes és modern. A testvérek nemcsak karitatív formában, hanem politikai szinten is kifejtik tevékenységüket.⁴² Ennek oka egészen az alapításukig visszavezethető, ugyanis az előbbieken röviden megismert Slachta Margit is kivette részét mind a politikai, mind a szociális élet területein, és képzett munkásokat szeretett volna adni a társadalomnak és Egyháznak egyaránt.

³⁵ MURÁNYI Teréz, a Társaság levéltárosának szóbeli közlése 2023. április 24-én.

³⁶ Halála után exhumálták a Lackawanna-i Szent Kereszt temetőből, és 2021. december 7-én, a magyar állam megtiszteltetésében részesítve, Budapesten újratemették. MédiaKlikk: Slachta Margit újratemetése és emlékezete a közmédia csatornáin. 2021. 12. 06. Megjelent: <https://mediaklikk.hu/cikk/2021/12/06/slachta-margit-ujratemetese-es-emlekezete-a-kozmedia-csatornain/> Letöltve: 2023. április. 21.

³⁷ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. április 24-én.

³⁸ KORPOS Attila: *Civilként az emberek szolgálatában: a Szociális Testvérek Társasága a jó szándékú emberi mivoltot tartja szem előtt.* Krónika Online. Hit-Vallás. 2022. február 20. Megjelent: <https://kronikaonline.ro/extra/civilkent-az-emberek-szolgalataban-a-szocialis-testverek-tarsasaga-a-jo-szandeku-emberi-mivoltot-tartja-szem-elott> Letöltve: 2022. december 5.

³⁹ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. április 24-én.

⁴⁰ LANCZKOWSKI: *Szerzetesség kislexikona.* 209.

⁴¹ PUSKELY Mária: *Szerzetesek.* Zrinyi Nyomda. Budapest. 1990. 205.

⁴² KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

A Társaság tagjai az egyház szociális feladataiban való részvétellel igyekeznek a társadalom szükségleteire krisztusi választ és megoldást adni.⁴³

A bencés pillér a Szent Benedek regulájára utal „Ora et labora!”, vagyis „*Imádkozzál és dolgozzál!*”⁴⁴ A testvérek a közösségi élet mellett a civil szférában is munkát vállalnak, amellyel teljes mértékben megvalósítják a Regulát. A szent és a profán kölcsönösen átjárja egymást életükben. „*A mindennapi tevékenységük az Istennel való találkozás helye is. A munka olyan lehetőség, amelyben gyakorolható a szeretet, türelem, önmegtágadás, tisztelet, engedelmség és Isten, valamint a felebarát iránti nyitottság.*”⁴⁵

Szentlelkes megnevezés a Szentlélek tiszteletére vonatkozik, ugyanis céljuknak tekintik a Szentlélek megismertetését az emberekkel.⁴⁶ A Szentlélek adományaira fokozottan szüksége van a Társaság tagjainak, hiszen a mindennapi civil életben vállalt munka miatt a testvérek gyakran olyan helyzetek, kihívások előtt találják magukat, amelyek meghaladják az ember erejét, ezért szükség van a Szentlélek állandó hívására. Továbbá a „*Szentlélek-tisztelet a közösség imaéletében és liturgikus életében is megnyilvánul. Legnagyobb társulati ünnepe a pünkösöd vasárnap, a Szentlélek eljövételének ünnepe, ugyanakkor ez a fogadalomtétel rendes napja.*”⁴⁷

Modern pillér nem más, mint a haladás jele, kihasználják az adott kor lehetőségeit és eszközeit az evangelizációra, kilépnek az Egyház falai közül, megpróbálják megtalálni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyeken a legtöbb embert tudják elérni.⁴⁸ A Szentlélekre való nyitottság természetes következménye a modern forma, korszerű megjelenés. „*A szociális testvér éppen ezért sem egyházi értelemben, sem külső megjelenésében nem apáca, hanem olyan, az evangéliumi tanácsok szerinti megszentelt életet élő személy, akinek nem csak Istenhez, hanem korának emberéhez, társadalmához is közel kell állnia, anélkül, hogy beépülne annak bűnös struktúráiba.*”⁴⁹

⁴³ DĂNESCU Teodora – FARMATI Anna – HEGEDŰS Enikő: *Lelkiségünk pillérei*. In: FARMATI Anna – GĂBOR Csilla (szerk): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003. 13.

⁴⁴ KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

⁴⁵ DĂNESCU– FARMATI– HEGEDŰS: *Lelkiségünk pillérei*. 10–12.

⁴⁶ KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

⁴⁷ DĂNESCU– FARMATI– HEGEDŰS: *Lelkiségünk pillérei*. 8–9.

⁴⁸ KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

⁴⁹ DĂNESCU – FARMATI – HEGEDŰS: *Lelkiségünk pillérei*. 14–15.

Noha katolikus közösség, vagyis az apostoli életre egyesült társaság, de számukra nem létezik ember és ember között különbség, így a II. világháborút követően és a zsidóüldözés idején több száz embert mentettek meg úgy, hogy magukat minden pillanatban veszélyeztették, ennek a munkának lett Salkaházi Sára testvér a vértanúja.⁵⁰

2.2. Az illegalitás évei

1921-ben Ikrich Erzsébet Augusztia missziósnővér meghonosította Temesváron a Szociális Missziótársulatot, majd 1923-ban csatlakozott a Szociális Testvérek Társaságához. Ezáltal már a kezdetektől jelen volt Romániában is a Társaság karizmája.⁵¹ A kommunizmussal szembeni ellenálláskor Ikrich Augusztia testvér előljáró idején a Szociális Testvérek Társasága Erdélyi Kerülete 64 tagot számlált, melyből 13-an megszenvedték a börtönt is.⁵²

1949. június 14-én a kolozsvári testvérotthon 35 lakóját a város hatósága kilakoltatta, Bács községbe szállította, ahol több más közösség tagjaival együtt két kis szobába zsúfolta.⁵³ „A testvérek mindenüket hátra kellett hagyniuk, mert csak annyi lehetett náluk, ami a kezükben elfért. A fiatalok közül sokan a szénapadlás tetején aludtak, hogy a szobában az idősek elférjenek.”⁵⁴ A testvérek itt kapták meg a 810/1949. számú minisztertanácsi rendeletet, amely a Romániában működő összes római katolikus szerzetesrend betiltására vonatkozott. Az immár otthon nélkül maradt szerzeteseknek három lehetőséget ajánlott az állam: bevonulnak egy olyan zárdába, amelynek a kommunisták által kinevezett előljárója lesz, állami iskolában kezdenek tanítani vagy visszatérnek a családjukhoz.⁵⁵ A szociális testvérek egy köztes megoldást alkalmaztak, családoknál vállaltak háztartási munkát. „A kihelyezéseket a testvérek előljárója intézte, ha tudta, hogy valamelyik családnak szüksége van kiségitőre, akkor hamar ajánlotta valamelyik testvért. Így került Szeréna testvér is egy orvos családhoz, ahol gyermeknevelésben

⁵⁰ Szociális Testvérek Társasága: *Slachta Margit, az alapító. Margit Testvér életrajza.*

⁵¹ BÍRÓ: *A szociális testvérek az egyház szolgálatában az üldöztetés idején.* 552.

⁵² Dénes Anna-Szeréna levele Entz Gézának, a Magyar Köztársaság államtitkárának. 1994. március 14. Gyulafehérvár. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 24. (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 24.)

⁵³ BÍRÓ Mária: *A szociális testvérek a nehéz évek alatt.* In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára.* Csíkszereda. 2003. 65–66.

⁵⁴ BÍRÓ Mária, a Szociális Testvérek Társaság tagjának szóbeli közlése 2023. március 27-én.

⁵⁵ BÍRÓ: *A szociális testvérek a nehéz évek alatt.* 66.

segített.”⁵⁶ A Szociális Testvérek Társasága Erdélyi Kerületének szétszórátása egybeesett az Egyház egyre durvább és nyíltabb üldözésével.⁵⁷

A testvérek ellen három csoportban indítottak bűnvádi eljárást: hazaárulás, azaz összekötő szerepet vállaltak az egyházmegyék és a Szentszék között; segédkezés a békepapi mozgalommal szembeni ellenállás megszervezésében; betiltott szerzetesközösségi élet folytatása. 15 testvért és 3 munkatársat ítéltek el az előbbi vádak valamelyikével. Többségük letöltötte a teljes ítéletet, néhányukat pedig az 1964-ben elrendelt általános amnesztia felmentett.⁵⁸

1950–1989 között a Társaság annak ellenére, hogy az állam megtiltotta működésüket, és az alapítójuk is emigrációba kényszerült, munkájukat mégis tovább folytatták az illegalitásban. Több testvérüket is bebörtönözték, másokat folyamatos rendőri zaklatások és kihallgatások érték. Gyarapodásuk az illegalitás során sem szűnt meg, ugyanis nagy titoktartás mellett új tagokat fogadtak, magyar kerületben szám szerint 69 új tagot számláltak.⁵⁹ Az elnyomás és tiltás nem volt elegendő arra, hogy megtörje a Szentlélek munkáját, így több nő is vállalta, hogy az állammal kerüljön szembe, életét is veszélyeztette azáltal, hogy a Társasághoz csatlakozott, akik abban a nehéz időszakban is csendes jelenlétükkel és tanúságtevő életükkel hirdették Krisztus evangéliumát.

A Szentlélek működésének köszönhetően a szétszórátás alatt az erdélyi kerület 16 új taggal gyarapodott.⁶⁰ A Társaság tagjait Márton Áron püspök úr is bátorította, kitartásra buzdította előljárójuk által: „*Augusztá testvéren keresztül azt kérném, mondja meg a testvéreknek, hogy próbáljanak kitartani. Ha valaki tanácsot kér az emberek közül, meg kell nekik mondani, hogy a hitet mindenáron meg kell tartani.*”⁶¹ Márton püspök urat szoros szálak fűzték a Szociális Testvérek Társaságához, akiket már kispapként megismert, szociális és kulturális munkájukat kolozsvári plébánosként megtapasztalta, majd főpásztorként több feladatot is rájuk bízott a püspökségen. Az otthonuk alapkövét is közösen tették le, ő áldotta meg. A püspök úr és a

⁵⁶ BÍRÓ szóbeli közlése 2023. március 27-én.

⁵⁷ DÉNES Anna-Szeréna: *Szétszórátás ideje alatt*. 1993. 1. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 29. (Továbbiakban: SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.)

⁵⁸ BÍRÓ: *A szociális testvérek a nehéz évek alatt*. 68.

⁵⁹ Szociális Testvérek Társasága: *Slachta Margit, az alapító. Margit Testvér életrajza*.

⁶⁰ BÍRÓ: *A szociális testvérek a nehéz évek alatt*. 79.

⁶¹ MARTON: *Miért éppen Ikrich Augusztá?* 121.

Testvérek a kommunista hatalom idején kölcsönösen támogatták egymást. Életének utolsó óráiban is ők virrasztottak mellette.⁶²

2.3. Rendszerváltástól napjainkig

Az 1989-es rendszerváltást követően elkezdődött a Társaság külső és belső újraszerveződése. Hitoktatással, kurzusokkal, lelki gyakorlatok szervezésével és lelki lapjuk kiadásával segítették az evangelizációt. Részt vettek a hajléktalanok megsegítésében, cigánypasztorációban, illetve egyházi és lelki mozgalmakba is bekapcsolódtak.⁶³ 1990 tavaszán Bálint Lajos akkori püspök úr meghívást intézett a társaság tagjaihoz, amely egyrészt Czibalmos Julianna és Bíró Mária testvérek gyulafehérvári tevékenységeinek volt köszönhető. Több egyházmegyébe kaptak kinevezést a testvérek, nagyobb feladatokra nevezték ki őket, ilyen például iskolaigazgatói szerepkör, katolikus leánybentlakás megszervezése, Caritas iroda titkárnői pozíciója és még sorolhatnám.⁶⁴ „*A szabadság nem volt olyan egyértelmű számunkra, eleinte féltünk, nem tudtuk elhinni, hogy mindaz, ami addig tilos volt, amit titokban tettünk, most már szabad. Nem kellett rettegni, hogy valahol valaki lehallgat. Aztán az idő elteltével, megszoktuk, hogy vége az illegális működésnek, az Úr megsegített mindannyiunkat.*”⁶⁵ – mesélte Mária testvér.

Ma a Slachta Margit alapította Társaság három kontinens (Európa, Amerika, Ázsia) kilenc országában (Magyarország, Románia, Szlovákia, Kuba, Kanada, Egyesült Államok, Mexikó, Taiwan, Fülöp-szigetek) működik az eredeti karizma szellemében.⁶⁶ A Szociális Testvérek Társaságának három kerület van: az egyik központja Magyarországon van, a másik Los Angelesben, a harmadik pedig Kanadában van. Ez a három kerület külön kormányzattal rendelkezik, de föderációban vannak egymással. A Budapesti központú ága a Társaságnak önálló kerületekből áll, amelyeket a központ, azaz a központi elöljáró és tanácsa fog össze. A központ egy kerületek feletti kormányzati egység. Minden kerületnek is van egy külön elöljárója és annak egy tanácsa. Jelenleg öt kerület tartozik ehhez az ághoz (Magyarország,

⁶² MARTON: *Előszó*. 9.

⁶³ Szociális Testvérek Társasága: *Slachta Margit, az alapító. Margit Testvér életrajza*.

⁶⁴ MURÁNYI Teréz: *A szociális testvérek a romániai egyházmegyékben*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003. 91–92.

⁶⁵ BÍRÓ szóbeli közlése 2023. március 27-én.

⁶⁶ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. április 24-én.

Románia, Szlovákia és Kuba), valamint egy delegáció az Egyesül Amerikai Államokban. A romániai kerület tehát nem egy régió, hanem egy önálló kerület, három másik mellett. A központ pedig a központi tanács a központi előljárával. A legtöbb rend központja Rómában van, a Szociális Testvérek Társaságának központja Magyarországon. 1998-ban került vissza a központ Európába az Egyesül Amerikai Államokból.⁶⁷ Jelenleg Erdélyben tizenöt testvér tevékenykedik a Társaságban. Két városra koncentrálódik a tevékenységük, Csíkszeredára és Kolozsvárra. A Társasághoz kültagok is tartoznak, akik nem örökre kötelezik el magukat, hanem évente megújítják az ígéretüket.⁶⁸

Homa Ildikó, a társaság erdélyi kerületének előljárója egy interjúban így fogalmazott arra vonatkozóan, hogy milyen feltételekkel léphet be valaki a Társaságba: *„Elsősorban a Jóisten kell közénk meghívja. Magyarán hivatása kell legyen erre az életre, és szeretnie kell a Jóistent olyannyira, hogy neki akarja szentelni, ajándékozni az életét... az illető a rend lelkiségét magáénak kell érezze, vagyis szeresse a négy alappillérre támaszkodó lelkiséget.”*⁶⁹

Már kezdetektől külső munkatársak segítették a Társaság életét, majd 1934-ben megszervezték a kültagságot, amelyre 1935-ben Aglája testvér elkészítette az ügyrendet. A kültagság célja, hogy a Társaság a tagok tevékenysége által minél szélesebb körben hatékonyan jelen tudjon lenni. A tagok bekapcsolódnak a testvérek imájába és munkájába. Kültag lehet minden olyan római katolikus vallású, egyházilag rendezett életállapotú, házas vagy egyedülálló személy, férfi és nő egyaránt, aki elmúlt 18 éves, elkötelezte magát a felelős keresztény életre.⁷⁰

⁶⁷ KÖVÁRI Magdolna, a Társaság általános előljárájának szóbeli közlése 2023. április 21-én.

⁶⁸ KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

⁶⁹ KORPOS: *Civilként az emberek szolgálatában...* 2022. február 20.

⁷⁰ BÁLINT Anna – FOGARASI Edit – SZENTKIRÁLYI Éva: *Kültagjainkról*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.127.

3. Dénes Anna-Szeréna élete

3.1. Általános áttekintés

1925. február 14-én született Csíkmenaságon, Dénes Gábor és Erdély Anna harmadik gyermekeként. Elmondása szerint már gyermekkorában találkozott a szenvedéssel, kétnapos korában megkeresztelték, mert nagyon gyenge volt, aggódtak, nehogy keresztség nélkül haljon meg.⁷¹ A szenvedés később sem került, ugyanis elsőáldozása napján az édesanyját halálos betegen kórházba szállították, miután hazament a templomból üres ház várta. Tizenkilenc éves fiatal lányként a háborút is megtapasztalta, amikor egyre nagyobb készletet érzett arra, hogy neki egy másik világban a helye.⁷² Hitének kialakulásában a szülei példája nagy szerepet játszott, mind a derűs, meleg lelkületet, mind a szigorú, kitartó, reális gondolkodású magatartásformát is láthatta, hiszen édesanyja által ismerte meg Istent és az egyházi énekeket is, édesapjától szigorúságot, erős hitet és egyházas gondolkodást tapasztalt.⁷³ A későbbiekben látni fogjuk, hogy ez a kettős példa élete végéig elkísérte. 1993. március 25-én keltezett levelében, melyet édesapja születésének századik évfordulójára írt családjának megemlíti, hogy bár vagyoni értéket nem örökölhettek, mivel a nehézségek a családjukat sem kerültk el, de hálásnak kell lenniük, hogy *„egészséges életet kaptunk, mélységes hitet, igaz jellemet és a keresztény életre jellemző készséges akaratot mások segítésére. Szüleink mindig felkarolták a szegényeket.”*⁷⁴ – fogalmazott Szeréna testvér. Édesanyja naponta elvitte a templomba, megtanította az alapvető imádságokat, míg édesapja a nemzeti identitását erősítette azáltal, hogy magyar költészet alap műveit megtanította gyermekeinek, otthon táncrea, énekekre oktatták. Édesapja nem csak gyermekeit, hanem a falu közösségét is bátorította, hogy a nemzeti öntudat és az egyházas szellem ne vesszen el.⁷⁵ Szeréna testvér élete végéig hordozta magában az otthon tanultakat, és 1994. június 3-án tartott Ezer székely leány napi előadásában hangot is

⁷¹ JAKAB Gábor: Ha szárnya van a szekusnak és repül, akkor sem szabad hinni neki. Dénes Anna-Szeréna szociális testvér válaszol Jakab Gábor kérdéseire. Keresztény szó. 2005. 8. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 22 (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.)

⁷² DÉNES Anna-Szeréna: *Visszapillantás 1973-ban.* Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 25. (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 25.)

⁷³ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 25.

⁷⁴ DÉNES Anna-Szeréna: *1893 – 1993. Száz éve született édesapánk.* Családnak szánt levél. 1993. . Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 11.

⁷⁵ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

adott annak, hogy a hagyományokhoz mennyire kell ragaszkodnia az embereknek: „*Vissza kell állítani népi hagyományaink szeretetét, megbecsülését, éneken, táncban, zenében, népviseletben. Ha megtagadjuk a mi népi kultúránkat, azt jelenti, hogy valami lényeges dolgot szakítottunk ki a mi lelkiségünkéből.*”⁷⁶ A népi kultúrát és magyar öntudatot szorosán összefonta a keresztény öntudattal, a vallásos élettel és az Istennel való kapcsolattal. Ugyanakkor mindez nem csak a neveltetéséből adódik, hanem a Szociális Testvérek Társaságának alapvető vonása a népi értékek megőrzése és művelése, amelyet az erdélyi alapító, Ikrich Augusztina is kifejezetten szorgalmazott, melyet mi sem bizonyít jobban, minthogy a Testvérek szervezésében, a csíki papság és tanítószolgálat támogatásával az 1920-as évek közepétől vált szokássá az Ezer Székely Leányok Napjának július első vasárnapján való megtartása.⁷⁷

Elemi iskolai tanulmányait a szülőfalujában levő iskolában végezte, majd Kolozsváron folytatta tanulmányait, azonban számára nem csak az iskolai oktatás volt mérvadó, hanem a noviciátus és a börtön évek is.⁷⁸ Annak ellenére, hogy nem tanulhatott tovább, mégis művelt volt, olvasott, oktatta önmagát.⁷⁹ Nem érezték azt, hogy ő nem egy több diplomás nő, mindenkivel tudott kommunikálni, mert fejlesztette önmagát. Sabău-Trifu Cristina az interjú során elmondta, hogy a fiatalokat Isten iránti szeretetből támogatta, egy percig nem érezték azt, hogy valamilyen kisebbség érzésben szenvedett volna. Az élete folyamán olyan bölcsességre tett szert, mely pótolta a diplomák hiányát, Szeréna testvér igazi hivatástudatból, természetes adottságokkal ellátva, a Szentlélektől vezérelve töltötte be szerepét az egyháztörténelem egyik nagyon kritikus, nehéz szakában.⁸⁰

A háborúban erősödő hivatás érzését Bors Ferenc atyával osztotta meg, aki elvezette a Szociális Testvérek Társaságába. 1945 májusában Kolozsváron elkezdődött a noviciátusi élete, és három évvel később, 1948. május 16-án hivatalosan is beiktatták a közösségbe, az eseményről így fogalmazott: „*1948. május 16-án, Isten kegyelméből elérkezett életem legboldogabb napja, amikor hivatalosan is beiktattak ebbe a közösségbe, melyet egész*

⁷⁶ Dénes Anna-Szeréna előadása az Ezer Székely Leány napján. 1994. Csíksomlyó. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 27. (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 27.)

⁷⁷ MARTON: *Miért éppen Ikrich Augusztina?* 117.

⁷⁸ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

⁷⁹ „*Lelkileg és teológiaiilag is művelt volt, mert olvasott. Látszott rajta, hogy ismeri a könyveket, olvassa, utána jár a dolgoknak. Különbözik ez a Szociális Testvéreknek egy specialitásuk volt olyannyira, hogy Márton Áront ők látták el Kolozsvárról a Vigiliával, amikor fogságban volt. A megjelenő könyveket ismerte, és biztatta a fiatalokat arra, hogy olvassanak, művelődjenek, tágítsák a látókörüket.*” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

⁸⁰ SABĂU-TRIFU Cristina, egyházművész szóbeli közlése 2023. május 30-án.

lelkemből szeretek.”⁸¹ Novícia ideje alatt Szeréna testvér kisgyermekkel dolgozott a Testvérek által működtetett óvodában, majd fiatalokkal foglalkozott.

1954. december 2-án éjszaka a Securitate börtönébe szállították, ahol nyolc hónapig a külvilágtól ugyan elzárva, de Krisztushoz közel élt, ugyanis mindvégig kitartott hite és elvei mellett, kényszerítés ellenére sem tört meg. 1956. március 17-én a kolozsvári katonai törvényszék tíz évre elítélte, melyből hat évet börtönben, négyet pedig a bărăgani⁸² pusztában száműzve töltött.⁸³

Szabadulása után csíktaplocai plébánián dolgozott Eröss Lajos plébános mellett, majd sekrestyés volt a kolozsvári Szent Mihály templomban, és egyengette a kincses városba érkező fiatal egyetemisták útjait. 1985-től 2004-ig Eröss Lajos atya mellett betegápolóként tevékenykedett Gyulafehérváron. Az atya halála után ismét visszatért Kolozsvárra, ahol folytatta apostolkodását.

2013 októberében a székelyudvarhelyi *Jó Pásztor* papi otthonba került, ahol néhány héttel később, november 15-én 88 évesen elhunyt, majd a kolozsvári házsongárdi temetőben örök nyugalomra helyezték.

3.1. Ifjúság szolgálatában

Szeréna testvér a legkisebekkel is szerzett tapasztalatot, hiszen novícia korában a Testvérek által működtetett óvodában dolgozott, majd Lídia testvérnek segített a Medical Missió szerzetesrend megalapozásában, később gyermekneveléssel, hitoktatással, ifjúsági pasztorációval foglalkozott.⁸⁴ Hitoktatást tartott egy vak kislány számára, de nem ez volt az egyetlen alkalom, amikor sérült gyermeket oktatott, hiszen társainak tartott előadáson felidézte,

⁸¹ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 25.

⁸² Bărăgan a Román-Alföld keleti részén található síkság, amely otthont adott a kommunista rendszer idején deportáltaknak.

⁸³ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 25.

⁸⁴ „Novícia korában egy ideig a testvérek györgyfalvi óvodájában tevékenykedett, majd Lídia testvérrel részt vett a Medical Missió nevű új szerzetesrend megalapozásában, az első novíciák képzésében Predealon. Fiatal Testvérként, a szétszórattatás után gyermekneveléssel foglalkozott, de már akkor is bekapcsolódott az egyetemista ifjúság pasztorációjába, titkon futárszolgálatot teljesített a békepapi mozgalommal szemben. Mindenhol és minden munkáját nagy szociális érzékenységgel és elkötelezettséggel végezte, s munkája mellett rengeteg szociális tevékenységet végzett, ahol csak ennek szükségét látta, s ahova csak ereje futotta. Például: egy távoli rokon kislányt, aki a vakok intézetében tanult, ő hitoktatta, készítette fel elsőáldozásra, bérnálásra. Ehhez neki kellett megtalálni a hittitkok megértetésének módját egy látni nem tudóval.” MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

hogy egy süketnéma gyermeket is oktatott. „*Daly – gyermekeket egy iskolai éven át hittanórára vittem hetenként kétszer, süketnéma gyermek megtanítása a hit alapfogalmaira heti háromszori óra, minden vasárnap a diákmisére hoztam és hazavittem. Így lett elsőáldozó, bér mátkozott és katolikus házasságot kötött.*”⁸⁵

Szeréna testvér ott szolgálta az Urat, ahol volt, bárkivel szembe mert nézni, nem félt megvallani hitét. Úgy gondolta, nincs mitől féljen, hiszen az Úr vigyáz az övéire. Egy 1952-ben történt eset bizonyítja, hogy bátorsága, Istenbe vetett bizalma nem ingott meg veszély esetén sem, annál inkább erősödött.⁸⁶

A fiatalokkal való foglalkozása során igen nagy kockázatot vállalt, hiszen elmondása szerint hetente felkeresték őt azért, hogy az engedéllyel nála levő Oltáriszentséget látogathassák és szentáldozáshoz járuljanak. A fiatal egyetemisták segítették őt az ellenállásban vállalt munkája során, hiszen speciális jelekkel⁸⁷ értesítették társaikat, hogy hol és mikor tudnak szentmisére menni, szentgyónást végezni. Természetesen egy idő után feltűnő lett a fiatalok tevékenysége, és közülük is többen börtönbe kerültek, mint Szeréna testvér.⁸⁸

Szabadulása után a tevékenységét ott folytatta, ahol abbahagyta, plébániai kisegítő volt Csíktaplocán, majd 1972-től újra Kolozsvárra került, ahol gyermekgondozó, beteg testvérek

⁸⁵ SzTTEI, Szeréna testvér doboza:29.

⁸⁶ 1952-ben a kolozsvári testvérrotthonban azt a megbízatást kapta, hogy utazzon Gyergyóba gyertyáért a kápolnájuk részére. A vonaton nem talált útítársra, ezért olvasni, imádkozni és dúdolni kezdett. Elfoglaltságában a jegykezelő zavarta meg, amikor a fülkébe lépve bezárta az ajtót, összehúzta a függönyt, és felé közeledett. Szeréna testvér így fogalmazott „*Nyomban átláttam gonosz szándékát, de nem féltem tőle, mert a lelkem tele volt Isten szeretetével.*” Szeréna testvér beszélgetést kezdeményezett azzal, akinek szívében rossz szándék volt iránta. A beszélgetés során családjáról, az életéről, hitéről kérdezte a férfit, aki hosszú hallgatás után sírni kezdett, majd kizárta az ajtót, széthúzta a függönyöket, és könnyes szemmel tovább beszélgettek Isten gondviselő szeretetéről, megbocsátó jóságáról. Szeréna testvér szavai szerint „*Tele volt a lelkem hálával az Úristen iránt, aki gyöngéd szeretettel vigyázta hivatásos életemet, és fölöttem tartja áldó kezét minden körülmény között. Tovább beszélgetve igazi lélekmentő hitoktatás volt az egész.*” Majd elbúcsúztak egymástól, a férfi kérte, hogy menjen el a családjába, hogy visszanyerhesse általa a család bizalmát, viszont ez a későbbiekben nem valósult meg, mert nem tudták egymás kilétét. „*Nem kérdeztem se a nevét, se a lakhelyét – számomra a lelke volt a fontos...a lelkem pedig tele volt hálával, Isten szeretetével, mert győzött az Úr a kalandra vágó bűn felett.*” DÉNES Anna-Szeréna: *Kaland – avagy lélekmentő feladat.* Kolozsvár, 2007. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 12.

⁸⁷ „*Jeleket rajzoltunk tábla szélére, plakátokra, amelyeket az érdekelt személyek értettek. Ilyen jel például F9, ebből mindannyian tudtuk, hogy ferenceseknél este 9-kor szentmise lesz.*” KÖVÁRI szóbeli közlése 2023. április 21-én.

⁸⁸ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.

ápolója, majd sekrestyés volt a kolozsvári Szent Mihály templomban, és egyengette a kincses városba érkező fiatal egyetemisták útját is. Az 1964-es szabadulás pillanatában konkrét feladatának érezte, hogy mihamarabb újra dolgozhasson az Egyházért, tegyen az ifjúságért, ápolja a közösség szellemét.⁸⁹

Csiktaplocán Eröss Lajos atya édesanyját gondozta, majd a misézésen és gyóntatáson kívül minden egyházi feladatban segédkezhetett az atyának. „*Eröss Lajos, csupán arra kért, hogy ha ő bármikor elmegy valahová, s nem tartózkodik a plébánián, akkor ne misézzek és ne gyóntassak, de egyebet mindent legjobb lelkiismeretem szerint végezzek el. Így aztán szabad kezet kaptam, és hittanórákat tartottam, vecsernyéztem, betegeket látogattam, énekpróbákat és kereszttúti ájtatosságokat vezettem, munkásoknak munkájukért a bérüket kiadtam, mert a wertheim kassza kulcsát is magamnál tarthattam. Csupán azt kellett tennem, hogy a nyugtákat és az elismervényeket ugyanott a későbbi elszámolás végett helyezzem el.*”⁹⁰ – emlékezett vissza Szeréna testvér Jakab Gábornak adott interjú során. A plébánia életében aktívan részt vett, ő volt az atya jobb keze, akire mindig számíthatott, megbízott benne.

Kiváló érzéke volt a díszítéshez, a kézműves foglalkozásokhoz, pedig semmi végzettsége nem volt mindezekhez.⁹¹ Ugyanakkor nem csak a templom, hanem a kis szobája is mindig ízléses volt „*az asztalon vázában vágott virágok, ősszel gyümölcsök, termésekből összeállított kompozíciók ékesítették a kis kuckóját.*”⁹² „*Karácsonykor a kis fenyőfát nem díszítette fel, mert így természetes szépsége érvényesült.*”⁹³ A Szociális Testvérekhez híven az egyszerűségre törekedett, mindenben a természetes szépséget látta meg.

Teréz testvér visszaemlékezett arra az időre, amikor megismerkedett Szeréna testvérral. Legjobb barátnője és egyben egyetemi társa noszogatására elment megismerkedni Szeréna

⁸⁹ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

⁹⁰ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

⁹¹ „*Az oltárok díszítésében az egyszerű szépség volt az elve, nem aggatott az oltárra nagy csipketerítőket vagy varrottast. Anélkül, hogy tanfolyamot végzett volna, gyönyörű virágrendezvényeket készített... Tőle származik a Szent Mihály-templom szentsírkonceptiója. Az akkor még bonyolultabb fehér lepel kompozíció és a tizenkét gyertya a Krisztus sírját körülvevő fényt jelezte, a nagy, éppen kihajtó fűzfaágakból és alig kivirágzott kökényágakból készített rendezvények pedig a kert természetes hangulatát teremtették meg.*” ZAMFIR Korinna: Szeréna testvér – személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről. Megjelent: RomKat.ro. 2023. Elérhető: https://romkat.ro/2023/04/11/szerena-testver-szemelyes-emlekek-egy-torekeny-de-megtorhetetlen-norol/?fbclid=IwAR0qBOfC4_29t9pdgdeJ_1BRORVxymXnx_PNAjo9ht7ozSXn520_nxUNKoA Letöltve: 2023. április 25.

⁹² KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

⁹³ ZAMFIR Korinna: Szeréna testvér – személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről. 2023.

testvérrel, akiról annyit tudott, hogy Szociális testvér. Szeréna testvér nem vallatta ki az érkező újoncokat, meleg szeretettel befogadta a közösségbe, első pillanattól úgy érezték oda tartoznak.⁹⁴ Azzal, hogy nem kérdezte kiléte felől, nem faggatta, azt bizonyítja, hogy az emberekbe vetett bizalma nem csökkent. Tudta, hogy bármikor besúgó kerülhet közelébe, de ő megadta mindenkinek a kellő bizalmat, lehet ennyire jó emberismerő volt, hogy látta kiből bízhat, viszont tény, hogy embertársaiban is Krisztust látta, ezért sem volt számára fontos, hogy ki kicsoda, a háttérből ő irányította a fiatalokat, hogy az új személyeket fogadják be a közösségükbe, ne legyenek előítéletesek, nyissanak mások fele.⁹⁵

A Kolozsvárra érkező fiatalokat felkarolta, szükség szerint állt mellettük, ha barátra volt szükségük, ha egy anyai szóra, ő mindig mellettük volt. A sekrestyés munkakörben egy nagy lehetőséget látott a fiatalokkal való ismerkedésre. Szeréna testvér egy társ volt a fiatalok mellett, mindenkinek az igénye szerinti társ, nem toladott, de mindig kész volt bárkinek segíteni. A fiatalokat mindamelllett, hogy befogadta, rávette arra, hogy ők is részt vállaljanak a szociális problémák megoldásában.⁹⁶ Nem csak szórakozni hívta össze a fiatalokat, hanem oktatni, nevelni.⁹⁷

⁹⁴ Teréz testvér így emlékezett vissza: „Advent volt, 1972-ben. Szeréna testvér adventi koszorúkat font. Azonnal bekapcsolt ebbe a tevékenységbe, nem kérdezte ki vagyok, nem faggatott, és ezzel végérvényesen megnyert. Megtanított adventi koszorút fenni, meg alma-Mikulást készíteni. Nagy élvezettel és buzgalommal segítettünk neki, s apostolkodtunk a kis koszorúkkal később is, évről-évre. Idővel megtudtuk róla, hogy kisbabára vigyáz meg egy beteg testvért ápol. Frissessége, fiatalos lendülete miatt hamarosan megszerettük.” MURÁNYI Teréz szóbeli közlése 2023. január 8-án.

⁹⁵ Magdolna testvér így mesélt „Fiatalok a hittanórának a végén odajöttek hozzám, és kérdezték, hogy ismered-e a Szeréna testvért? Mondom, én nem. Gyere, akkor bemutatunk – mondták. Akkor bemutattak ennek a fiatalos mozgású, energikus, karizmatikus egyéniségnek. Utólag kiderült, hogy ő instruálta a fiatalokat, hogy ne csak ott álljatok, hanem amikor jön egy új ember, akkor oda kell menni, azt be kell fogadni, azzal el kell kezdeni beszélgetni. És amikor már ismertük egymást, akkor mondta nekem Szeréna testvér, hogy hát én azt mondtam nekik, hogy menjenek és fogadják az újakat, és beszélgessenek velük, odahozzák hozzám, hogy tessék, itt van.” KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

⁹⁶ „Bármikor, ha jöttem hozzá látogatóba, mindig valamit tevékenykedett, fiatalok vették körül, akiket az életre nevelt. Soha nem találtam tétlenül, egyedül, mindig talált magának elfoglaltságot, és mindig akadt egy-két fiatal, aki az egyetem mellett Szerénának segített.” SOÓS Károly, állandó diakónus szóbeli közlése 2023. május 15-én.

⁹⁷ „Kiváló kapcsolatteremtő képessége volt és szociális érzéke. Mindenkihez megtalálta a szót, s tudta, kivel meddig mehet el. A Szentegyház utca 2 szám alatti lakrésze a II. emeleten, amit a kuckó, az az a Memorandumului utca 7 szám után kapott, az arra érdemes fiatalok otthona lett. Bárki bármikor becsöngethetett hozzá, s ő készen állt, hogy egy este harmadszor is végig imádkozza a rózsafüzért vagy a Vesperast egy-egy újonnan bekopogó imádkozni vágyóval, s meghallgassa nehézségeit, segítsen szükségben, kétségben. Önzetlen volt és a maga

A fiatalokkal való kapcsolatában is fontos volt az őszinteség „*Nem kente el a hibáimat és nem rejtette véka alá. Nyíltan szembesített tévedéseimmel.*”⁹⁸ – mondta Teréz testvér, aki hozzátette „*Testvéri kapcsolatunkban tele anyainak nevezhető gondossággal, melegséggel, közvetlenséggel. Teljes elfogadást éreztem részéről. Ez viszonzásra indított, hisz a szeretet szeretetet ébreszt.*”⁹⁹ A börtönt, a nehézséget sem titkolta, a fiataloknak őszintén elmondta, hogy milyen nehézségeken mehetnek át ők is a hitük miatt. Nem ébresztett bennük hiú ábrándokat, racionálisan mindenre felkészítette, és hagyta, hogy ők döntsék el, melyik utat választják. „*Sok apróságot megosztott, sokat tanultunk tőle. Ezzel a tanítással felruházva, első fogadalmam pillanatában én magam is jobban fel voltam készülve a börtönre, mint a közösségi életre. Tudtam mi várhat rám és hogyan álljak helyt.*”¹⁰⁰ – mondta Teréz testvér.

„*Informálisan sokak lelki vezetője volt. Többeket, akik ma a Szociális Testvérek Társaságához tartoznak, ő vezetett rá a szerzetesi hivatás felismerésére. De ezt mindig diszkrétan tette, nem volt erőszakos, nem gyakorolt nyomást, ha valaki nem érzett magában erre hivatást.*”¹⁰¹ Szeréna testvér otthona az egyetemisták második otthonaként szolgált, ahol olykor faltól-falig aludtak a fiatalok, ha késő éjszakába nyúlt egy lelki beszélgetés vagy összejövetel, de nem engedte ki a védtelen világba őket. Teréz testvér emlékeiben erősen él, hogy megosztotta mindenét lelki és anyagi értelemben egyaránt. Így beszélt róla „*Neki köszönhetem személyiségem helyes irányulását a fiatal éveimben, de a hivatásom felkarolását, ápolgatását, képzését is. Összekötő volt közöttünk, hivatásunkat kereső fiatal egyetemisták és az illegalitásban élő szociális testvérek között. Vállalta mindezt tízévi szabadságvesztés után, kockáztatva az újabb letartóztatását. Egy személyben nyíltan képviselte számunkra a Társaságot, noha a többi testvért is ismertük, volt velük kapcsolatunk, de a »titkot«, hivatásunk titkát egyedül ő tudta, vállalta, támogatta, rejtegette.*”¹⁰² Ha látta valakinek szüksége van

gondjairól, szükségeiről, terveiről könnyen lemondott mások javára. Ugyanolyan könnyedséggel érte el, hogy a fiatalok részt vállaljanak a feladatokban, amelyeket az Egyház, a szegények vagy rászorulóknak érdekében szükségesnek látott. Egyénisége magával ragadott, elkötelezettsége elköteleződésre serkentett. Vezetői karizmája volt. Segítség volt a fiataloknak az a józanság is, amellyel semmiből nem csinált nagy problémát: »Meg kell oldani, mondta. Mi ez a Krisztus szenvedéséhez mérten? Most van alkalmaid a tanúságtevésre.« S ezek a bátorító szavak túlláttak a nehézségen, lendítettek, nekifeszülésre serkentettek. Érezted, nem vagy egyedül, valakinek a szíve együtt dobban veled és nem fél semmitől, senkitől.» MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

⁹⁸ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

⁹⁹ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁰⁰ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁰¹ ZAMFIR Korinna: Szeréna testvér – személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről. 2023.

¹⁰² MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

valamire, akkor arra törekedett, hogy segíteni tudjon, akár úgy is, hogy az utolsót adta oda abból, ami neki volt. Mária testvér felidézte, hogy akkor sem hagyta magára Szeréna testvér, amikor ő már dolgozni kezdett, távol Kolozsvártól. *„Nem csak Kolozsváron törődött velünk, hanem a távolban is. Például a szolgálati lakásomon tapasztos padló volt, rajta hideg anyag, nem volt fűtés télen, mikor ezt meglátta, szőnyeget adott és egy meleg bárány bundát. Olyan volt, mint egy gondoskodó anya.”*¹⁰³ Annyira védte a fiatalok titkát, hogy a testvéreknek sem árulta el, hiszen elmondása szerint, *„A testvérekhez hetenkint bejártam, néha fiatal testvérekkel, és csak azt lehetett mondani, hogy egy fiú nagyon csapja a szelet neki, pedig milyen jó testvér lenne.”*¹⁰⁴ Az előbbieket mi sem bizonyítja jobban, mint Teréz testvér saját tapasztalata, amikor egy idősebb testvér szóba hozta, hogy milyen jó testvér lenne, a közösségükhöz csatlakozhatna, akkor Szeréna testvér alibivel szolgált, hogy a titkát ne fedjék fel még véletlenül sem. Kimentette azzal, hogy nemrégiben látta egy este, amint az utcai lámpa fényénél egy fiúval beszélgetett. Az eset valóban igaz volt, beszélgetés nem volt hazugság, viszont a beszélgetés témája nem az udvarlás vagy szerelem volt, hanem a templomi szolgálat.¹⁰⁵ *„Védett, hogy ne tudja meg senki. Kérte, hogy otthon se mondjuk meg, ha erre az útra akarunk lépni, mert a Securitate felgöngyöl mindenkit. Az idősebb tagoknak se mondjuk, mert bárki meghallhatja ujjongásukat.”*¹⁰⁶ – mesélte Mária testvér. Kapocs volt a fiatalok és az Egyház, illetve a Szociális Testvérek között. Ismerte a fiatalok lelkét és hivatásuk kezdetét is, de féltve őrizte, ápolta, ugyanakkor semmit sem erőltetett rájuk. Nem az volt a szándéka, hogy fiatalokat toborozzon a Testvéreknek, hanem az, hogy a fiatalokat segítse felismerni hivatásukra, legyen az akár „civil” pályán vagy Istennek szentelt formában. Nem volt házasság ellenes, sőt, ahol csak tudta, ott támogatta a fiatalokat. Sabău-Trifu Cristina visszaemlékezett arra, amikor elmondta, hogy férjhez fog menni, és Szeréna testvér vele örült, bátorította, hogy merjen rálépni a házasság útjára.¹⁰⁷ *„Minden vágyam és törekvésem az volt, hogy sok emberrel*

¹⁰³ BÍRÓ szóbeli közlése 2023. március 27-én.

¹⁰⁴ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.

¹⁰⁵ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁰⁶ BÍRÓ szóbeli közlése 2023. március 27-én.

¹⁰⁷ *„Először rajta keresztül megtapasztaltam a hiteles Egyházat. Útmutatást adott, hogyan tovább, hiszen akkor is, a kommunizmusban az Egyház nagy kihívások előtt állt. A 90-es évek alatt is, amikor megkerestem, mindig tudott adni tanácsot a lelki életre vonatkozólag. Amikor közöltem vele, hogy komoly élettársra akadtam, és férjhez megyek, nagyon örvendett, bátorított. Érdekes, hogy olyan lelki nevelést kaptam tőle mintha szerzetességre készültem volna és lehet, hogy ő azt is remélte (sok jövődöbéli rendtársnak ő volt az útmutató), viszont ebben*

megismertessem az Istent, hogy mint civilek is jó keresztények lehessenek.”¹⁰⁸ Szeréna testvér egy példa volt a fiatalok számára a kincses városban, egy lehetetlen korszakban életteret biztosított a hivatásuk számára, s később tanúságtétele beépült a személyiségi vonásaikba.¹⁰⁹

A hatalmi nyomásra Erdélyben az előljáró nem vállalt jelentkezőket, de Szeréna testvér gondoskodott a testvérek utánpótlásáról. Mária testvér visszaemlékezett a felkészülésére és annak körülményeire: *„Lidia testvér nem mert vállalni, hogy jelentkezők legyünk, a magyarországi testvérek jöttek, a hegyekben tartottunk lelkigyakorlatot, készültünk a Társaság alappillérei szerint. A magyar és az általános előljárók által fel volt kérve arra, hogy felkészítsen bennünket.*”¹¹⁰

Szombat délutánonként hittanórák voltak a fiataloknak, de az ifjúsági pasztoráció folytatódott a kis szobájában, ahova mindig valami mondvacsinált indokkal mentek fel, például születésnapoknak álcázott találkozók. Nem szabadott nyíltan menni, mindig meg kellett magyarázni, hogy miért gyűlnek össze a fiatalok, de valójában az igazi indok az volt, hogy együtt legyenek, együtt imádkozzanak. Voltak szabályok, amelyeket mindannyian be kellett tartsanak, amikor Szeréna testvér lakására mentek fel: sosem egyszerre, csak egyenként, a bejárati ajtó nyitva, nem lehet csengetni vagy kopogni, mész egyenesen az ő szobájába.¹¹¹ Az, hogy a fiatalokat a szobájában fogadta önmagában kockázattal járt, hiszen az épület egy társbérlet volt, ahol soha sem lehetett tudni, hogy ki besúgó és ki nem.

Azon kívül, hogy sekrestyésként tevékenykedett, felmerül a kérdés, hogy mégis mi volt a feladata a plébánián? Miért foglalkozott annyit a fiatalokkal? *„Szeréna testvér különösen a fiatalokkal, egyetemistákkal foglalkozott sokat. Bár nem volt hivatalos megbízása, a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek első felében, jóval az egyetemi lelkészség létrejötte előtt, bizonyos értelemben, informálisan ő volt az egyetemi lelkész. Különös tehetsége volt elbeszélgetni a fiatalokkal, egyetemistákkal, rávezetni az értelmes, gondolkodó hitre és a lelki életre. Mint oly sok más fiatal, egyetemistát előttem és utánam, az értelmes hitre vezetett.*”¹¹² Mint tudjuk, ez az a korszak, amikor a diktatúra számára veszélyt jelentett a fiatalok csoportosulása, ezért az állam beleszólt az egyházpolitikába, kényszerrel elérték, hogy a fiatal

nemcsak hogy nem volt erőszakos, de soha nem hívott senkit a rendbe. Mégis sok jövőbeli rendtársnak ő volt az útmutató, a nevelőanya. Ő csak irányított és nevelt.” SABĂU-TRIFU szóbeli közlése 2023. május 30-án.

¹⁰⁸ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.

¹⁰⁹ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹¹⁰ BÍRÓ szóbeli közlése 2023. március 27-én.

¹¹¹ KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

¹¹² ZAMFIR Korinna: *Szeréna testvér –személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről.* 2023.

káplánokat gyakorta cserélgessék a plébániákon, ezáltal nem tud kialakulni a diktatúra számára veszélyt jelentő csoportosulás. Itt jött be a szerepe Szeréna testvérnek, hogy az ilyen káplánváltások között ő tartotta össze a csapatot, ő volt a lelke a közösségnek úgy a háttérből, nyilván ez nem látszott, de a háttérben ő tartotta össze.¹¹³ Káplánváltások között ő volt az egyetlen stabil pont a fiatalok számára a plébánián.¹¹⁴ Feltérképezte a plébániához tartozó időseket, akik egyedül élnek, vagy a rászorulókat, akiknek minden Karácsonykor és Húsvétkor a fiatalokkal ajándékot vitt.¹¹⁵ A káplánokat tanácsokkal látta el, igyekezett lelkesíteni mindenkit, egy igazi aktivitás volt benne, és arra buzdította a fiatal papokat is, hogy ezt éljék meg. Ismerte a papokat, látta a hiányosságokat, és kész volt szembesíteni azokkal, de mindig tisztelettel közölte, nem szemrehányásként. Szorgalmazta az egyéni megújulást.¹¹⁶

Ebben a korban az állam tiltotta a vallásos könyvek, iratok terjesztését és birtoklását, de Szeréna testvért ez sem tántorította el attól, hogy a fiataloknak megadja a lehetőséget a fejlődésre, tágitotta a látókörüket. *„Jóval azelőtt, hogy álmodni lehetett volna arról, hogy*

¹¹³ KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

¹¹⁴ *„Mindez idő alatt a lelkipásztoraink (a káplánok) cserélődtek, de Szeréna maradt mint egy erős oszlopa a Szent Mihály templomnak. Benne találtunk egy anyát vagy barátnőt, oktatót, lelki tanácsadót. Bár »Szürkéeknek« nevezték el őket mint rendet (a szürke viselet miatt), Szeréna testvér egy nagyon színes egyéniség volt, mindig bátorító, étellel teli, céltudatos személy.»* SABĀU-TRIFU szóbeli közlése 2023. május 30-án.

¹¹⁵ Magdolna testvér visszaemlékezett ezekre az eseményekre *„Adventkor kis koszorúkat fonatott velünk és akkor vittük az időseknek. Persze azzal vittünk valami mást is, valami édességet, de ez egyre nehezebb volt, mert egyre szűkösebbek lettek a körülmények, a cukor is valutának számított, de mindig valamit vittünk valamit mindig tudott szerezni... Megszervezett minket, hogy menjünk el takarítani egyedül élő, rászoruló idősekhez. Olyan is volt emlékszem, hogy egyszerűen már szétmállott az ágyneműje az egyik idősnek, így ágyneműt varrtam. Megtanította, hogy az időnkől szánjunk a rászorulóknak. Ne csak arra legyen időnk, hogy összejövünk és énekelgetünk, a keresztény közösségnek minden dimenzióját megéltette velünk: találkozás, Szentírás olvasás, közös ima, megosztás, és keresni, hogy ebből milyen küldetés fakad, majd tessék menni és élni a küldetést. A küldetéshez adott szempontokat, eszközöket, nem csak az, hogy elmegyünk és prédikálunk, hanem szolgálunk, mert a szolgálat az alapja az ilyen keresztény kisközösségnek. A keresztény közösség sosem öncélú, hanem mindig a misszióban csúcsosodik ki, és a végcél a szolgálat. Szociális testvérként ők ezt tanulták, bennük volt. Amit ő a noviciátusban, a rendjében megtanult, az alapelveket ő élte, és nem csak élte, hanem át tudta adni, nem működhetett szociális képző, mégis ezeket az elveket a példájával adta tovább, azzal, ahogy velünk volt.»* KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

¹¹⁶ *„Fiatal káplánok végezték a szentmisét bevezető nélkül, és egyik alkalommal Szeréna testvér bátran feltette a kérdést: –Tisztelendő úr, tetszik-e elmélkedni naponta? Érkezett a válasz: –Igen. – Akkor legalább két-három mondatot a Szentmise elején mondjon el nekünk is. – mondta Szeréna testvér.»* MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

világiak teológiát tanuljanak, a Szent Mihály-templom sekrestyéjében együtt olvastuk, megbeszéltük a második vatikáni zsinat dokumentumait és Előd István Dogmatikáját. A tanulást, az olvasást mindig fontosnak tartotta... Egy olyan időszakban, amikor Romániában nem lehetett teológiai, illetve vallásos irodalmat kiadni, illetve azt tilos volt a határon áthozni, a kis könyvtára felbecsülhetetlen érték volt... A tudásellenes, korlátolt vallásosság nagyon távol állt tőle.”¹¹⁷ Kapcsolatokat alakított ki olyan személyekkel, akik Magyarországról könyvet tudtak szerezni neki.¹¹⁸ Ugyanakkor a külföldi, vatikáni hírek ismeretét is fontosnak tartotta, ezért a fiatalok segítségével titokban terjesztette a vatikáni rádió híreit. Magdolna testvér angol szakos hallgató volt, ezért Szeréna testvér a fordításban kérte segítségét. „A vatikáni rádió közvetítette II. János Pál pápa utazásait és beszédeit. Emlékszem, hogy néha az éjszaka közepén hallgattuk, felvettem magnóra, a lényegét leírtam, lefordítottam, másnap reggel már kint volt a faliújságon.”¹¹⁹ – idézte fel Magdolna testvér. Szeréna testvér számára fontos volt, hogy a fiatalok ismerjék a világ történéseit, jártasak legyenek az Egyház eseményeiben, irodalmában. Az otthonról hozott, elnyomás hatására beszűkült gondolkodásukat fokozatosan tágította, megnyitotta a világot számukra. Az olló két szárához hasonlóan egyre nyíltabb lett a világuk. Összeegyeztette a tudományokat és a hitet.

Szeréna testvér aktívan részt vállalt a kórházmisszióban is, amely röviden azt jelenti, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű vagy családi gondoskodást nélkülöző betegek ellátását segíti, amely a betegek ápolásán túl a szociális gondozásukra is kiterjed.¹²⁰ A fiatalokat is bevezette a kórházmisszióba, eleinte közösen látogatták a betegeket, majd megtanította nekik azokat a szempontokat, amelyekre figyelniük kellett, amikor nélküle mentek¹²¹ Hozzá kell tenni ez is

¹¹⁷ ZAMFIR Korinna: Szeréna testvér –személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről. 2023.

¹¹⁸ „Mindig könyvet hoztam neki, igaz nem sokat, de amennyit el tudtam rejteni a csomagomban, hogy a határnál ne vegyék észre, azt mindig átcsempésztem. Szeretett olvasni, tanulni és tanítani másokat. A könyvtárát bővítette, és megosztotta a kolozsvári fiatalokkal. SOÓS szóbeli közlése 2023. május 15-én.

¹¹⁹ KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

¹²⁰ Kórházmisszió. In: Magyar Katolikus Lexikon VIII. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2002. 220.

¹²¹ „Vasárnap kettőtől négyig volt a látogatási idő, és azt mondta, hogy háromkor kell menni, mert amennyiben háromkor nincs senki a betegnél az azt jelenti, hogy már nem fog menni hozzá senki, tehát akkor egyedül van. A szobákon végigmész, megnézed, hogy ki van egyedül, odamész hozzá megkérdezed: hogy van? Mit csinál? Elkezdesz beszélgetni... előbb-utóbb elkezd Istenről beszélni, s akkor megkérdezheted, hogy akar-e papot, vagy mire van szüksége? Hétfőn reggel vittük a listát a káplánnak, hogy itt és itt ezen a klinikán ilyen szobában xy szeretne szentgyónást végezni, szentáldozáshoz járulni, vittük a református egyházközségbe is, hogy hol ki az, aki Úrvacsorát kér vagy imakönyvet, vagy hasonlót.” KÖVÁRI szóbeli közlése 2022. december 27-én.

illegális tevékenység volt, kihallgatások és megpróbáltatások jártak annak, akit elkaptak, azonban ő senkit nem kényszerített ezekre a tevékenységekre. Példaként állt a fiatalok előtt, akik idővel követni kezdték Szeréna testvért a feladatokban is.

A Kolozsvárra érkező fiatalok felkarolása mellett Szeréna testvér igyekezett más családokkal is törődni, amelyet mi sem bizonyít jobban, mint Czirják Gergely 1976. május 27-én írt levele, amelyben kéri Szeréna testvért, hogy a szabadság ideje alatt utazzon el hozzájuk. Levelében leírja, hogy rengeteg családi problémával küzdenek, amelyet nem szégyellnek Szeréna testvér előtt, hiszen jól ismerik, nem lenéző, ő is az emberi szenvedések útját járta az élete során. A levélből kitűnik, hogy Szeréna testvér látogatása segítség lenne a családnak, illetve Árpád nevű fiúknak is szüksége lenne rá.¹²² A család ismerve Szeréna testvért kész tényként kezeli a látogatást, tudják, hogy nem fogja visszautasítani kérésüket.

Bár 1985-től előjárói megbízatás miatt Gyulafehérvárra kellett költözzön, mégis az idő alatt „közvetve szerepe volt a kolozsvári egyetemi lelkeszség létrejöttében. 1992-ben nyolcvanan, nagyrészt kolozsvári fiatalok és itt tanuló egyetemisták, fiatal értelmiségiek levélben kértük Bálint Lajos érseket, hogy nevezzen ki egy lelkipásztort, aki az egyetemisták és fiatalok lelkipozíciójával foglalkozna. Kérésünket Szeréna testvér és Eröss Lajos nagyprépost támogatta Lestyán Ferenc általános helynöknél és az érsek úrnál. A levéltárban őrzött levelezés nem szól az informális támogatásról, de személyes beszélgetéseinkből tudom, hogy nem utolsósorban az ő támogatásuknak volt köszönhető kérésünk pozitív elbírálása.”¹²³ – írta Zamfir Korinna, akinek életében fontos szerepet játszott Szeréna testvér, hiszen bérmaanya volt. A távolból sem vette le támogató, óvó karját a fiatalokról. Igyekezett segíteni jövőjüket, tovább tanulási lehetőségeiket. Ugyanakkor a gyulafehérvári kispapokkal is foglalkozott, akik Eröss atyát látogatták. Marton József elmondása szerint, nem csak a kispapokkal foglalkozott, hanem a kántor iskola diákjaival is. Meg tudta szólítani ezeket a fiúkat is, mert könnyen tudott kapcsolatot teremteni az emberekkel, közvetlen volt, benne volt a lelkesedés, a harciasság, ami sarkallta a fiatalokat a cselekvésre.¹²⁴

¹²² Czirják család levele Szeréna testvérhez. Csomafalva. 1976. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 10.

¹²³ ZAMFIR Korinna: *Szeréna testvér –személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről.* 2023.

¹²⁴ „Ha kellett akár anyagilag is támogatta az iskolásokat. Például egy-egy farsang alkalmával segítette őket, hogy az ünnepek megvalósuljon.” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én

3.2. Börtön

1993-ban tartott előadása során Szeréna testvér elmondta, hogy a békepapi mozgalommal szembeni csoportba Veress Judit testvér megbízásából kellett vállalnia az összekötő¹²⁵ szerepet. Ezáltal került abba a 13 tagot számláló papi csoport ellenállási perébe futár szerepkörben.¹²⁶ Szeréna testvér Hetényi Varga Károlynak adott interjújában, amelyet a gyulafehérvári otthonában hangszalagra mondott a Ceșescu-korszak legsötétebb éveiben, és tudatában annak, hogy amennyiben a szalagot a határőrök megtalálják és lebuknak, akkor ismét börtönbe kerülhet, felidézte elfogatásának mozzanatait. Az elfogatásakor egy családnál lakott Kolozsváron, ahol 1954. december 2-án elfogták, börtönbe hurcolták, ahol 8 hónapot töltött. A hatóságok a vád tanújaként akarták felhasználni, de Szeréna testvér éhségstrájjal ellenállt.¹²⁷ Szeréna testvér hűséges maradt Istenhez és az emberekhez, hiszen elvileg amennyiben megtette volna a hamis vallomást, saját magát menthette volna meg a börtöntől és annak nehézségeitől, bár ismeretes olyan eset is, amikor ez csak egy ígéret volt, de nem menekült meg a személy. Inkább éhségstrájkot kezdett, amiről jól tudta, hogy azzal a hatóságokat befolyásolni lehet. Ugyan azt a csatát megnyerte a hatóság embereivel szemben, de a börtön nehézségei folytatódtek, hiszen többször csukták sötétzárkába, dohos falak közé, mozgási lehetőség nélkül, egyetlen lópokróccal. Elmondása szerint fizikailag sosem bántalmazták, viszont a lelki megaláztatás több módját is alkalmazták rajta. Emlékeiben így él az az időszak „...megtették velem, hogy jéghideg folyosón, nulla Celsius fok alatt mezítelenre vetkőztettek, és órákig kellett ácsorognom a dermesztő hidegben, miközben gúnyolódtak rajtam. Végül egyenként, két újjal

¹²⁵ „Szabotálta a kiközösített papok miséjét. Több városban a szerzetesnők vállalták ezt a feladatot, így alakult, hogy Kolozsváron a Szociális Testvérek Társaságának tagjai teljesítették ezt. Például Kolozsváron Barát Béla ellen szabotálták a legtöbb szentmisét. Később ezt állam ellenes akciónak tekintették.” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27.

¹²⁶ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.

¹²⁷ „Rendünk feloszlata után, 1954-ben Kolozsvárott laktam egy családnál, és illegális hitoktatással foglalkoztam. December 2-án éjjel egy órakor éppen egy Mária-imát másoltam, amikor rám rontottak. Lakásomat feltúrták, börtönbe hurcoltak, és ott nyolc hónapig egyetlen cellában tartottak. Arra akartak kényszeríteni, hogy a vád tanújaként mások ellen tegyek hamis vallomást egy bírósági tárgyaláson. De én kijelentettem, ha odavisznek, védeni fogom a vádlottat. Éhségstrájkot kezdtem. Amikor a hatodik napon mesterségesen próbáltak táplálni, közöltem, abba hagyom az éhségstrájkot, ha nem kényszerítenek mások elleni vallomástételre. Isten kegyelmével győztem!” HETÉNYI Varga Károly: *Vértanú szerzetesek. Dénes Anna-Szeréna szociális testvér.* 2000. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 16. (Továbbiakban: SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 16.)

*megfogva dobálták vissza a ruhadarabokat gyalázkodó, minősíthetetlen szavak kíséretében.*¹²⁸

Teljesen ki volt szolgáltatva a hatalom embereinek, akik abban lelték szórakozásukat, hogy egy törékeny nőt aláznak. A teljes megaláztatást élte át ott, azon a folyosón, ahol mindenétől megfosztva állt vallatói előtt, de akkor sem tört meg. A megaláztatás mellett fizikai fájdalmat is tapasztalt, hiszen több órán át a hidegben állt, várta a pillanatot, amikor a hatalom emberei megunják, és visszaadják ruháit.

1956. március 17-én a kolozsvári katonai törvényszék tíz év szabadságvesztésre ítélte, melyből hat évet börtönben, négyet pedig a már említett bărăgani alföldön töltött. Megjárta Kolozsvár, Zsilava, Csíkszereda és Bukarest fegyintézeteit is. Elmondása szerint „*kenyeret ritkán láttunk. Vízet kimérve kaptunk, naponta 4-5 decit. Ezt kellett beosztani tisztálkodásra és szomjúság oltására. Ősszel elvették meleg ruhánkat, és csúfságból májusban visszaadták. A legkisebb fegyelmi vétségért, például hangos beszédért azonnal bilincs, láncbakötés járt. Egymás között csak suttogva beszélünk.*”¹²⁹ Az alapvető emberi jogoktól megfosztva teltek az évek a börtönben, ahol a higiéniai és táplálkozási lehetőségeket sem biztosították számukra. Manapság elképzelhetetlennek tűnik kívülállóként, hogy hangosabb beszéd miatt is milyen fegyelmi eljárások jártak a börtönben. Mindezek ellenére Szeréna testvér boldog volt, hogy részt vállalhat Krisztus Egyházának üldöztetésében. A börtönben vigasztalta rabtársát, Nadiát, aki egy ortodox pap lánya volt. Szeréna testvér erőt próbált önteni a lányba, aki egy alkalommal azt mondta neki: „*Dühös vagyok rátok, magyarokra! Miféle nevelést kaptatok ti, hogy ilyen derűsen viselitek a nyomorúságot? Honnan van bennetek ez a kimeríthetetlen erő? Irigyellek benneteket!*”¹³⁰ Nadia kitöréséből arra lehet következtetni, hogy a börtönben is derűs maradt Szeréna testvér, és általa a lány úgy asszociálta a magyarokat, mint egy derűs nép, aki a nyomorúság idején sem esik kétségbe, erőt merít a lehetetlen pillanatokban is.

1960. október 15-én kiadott határozat értelmében Szeréna testvér számára 24 hónapra Lătești települést jelölték ki kényszerlakhelyéül, mely döntés indoklása az volt, hogy felforgatóként, hírvivőként tevékenykedett a kolozsvári római katolikus papok körében, azaz titkos összekötőként tevékenykedett az illegális püspök és az állami nyomásnak ellenálló, Rómához hű lelkipásztorok között. Az 1962-ben kiadott határozattal további 24 hónapra meghosszabbították a kötelező kényszerlakhely kijelölést. 1964. április 30-án a csaknem egy hónappal korábban, azaz 1964. március 12-én kiadott 6272-es számú határozattal feloldották a

¹²⁸ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 16.

¹²⁹ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 16.

¹³⁰ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 16.

kényszerlakhelyre vonatkozó rendeletet.¹³¹ A hírvivői tevékenysége által segítette megakadályozni az egyházszakadást, hiszen az erdélyi papság általa értesült a titkos püspök rendelkezéseiről.¹³²

Visky Ferenc református lelkipásztor 1966-os visszaemlékezésében így írt a börtönről „Szabadulásunk előtt néhány évvel külön cellába gyűjtötték a lelkészeket és szerzeteseket. E szegregáció hátterében a keresztény járvány megakadályozása volt. Féltették tőlünk a többi foglyokat.”¹³³ A politikai hatalom félt a keresztényektől, számára veszélyt jelentett a csoportosulásuk, ezért a börtön falai mögött is igyekeztek minden erejükkel megakadályozni, hogy kommunikáljanak. Bár szükségtelen volt a hatalmi közbelépés, hiszen „A bibliai ökumené a börtön nyomorúságai között sem valósult meg igazából. Különböző felekezetek lelkészei inkább kis nemzeti, felekezeti gettóikba húzódtak. Még a Miatyánkot sem tudtuk elmondani együtt.”¹³⁴ Visky Ferenc családja Szeréna testvérrel és Erőss Lajos atyával egy kényszerlakhelyen volt. Előbbiről visszaemlékezésében feljegyezte, hogy „Róla jegyezte meg valaki az ítélőhatalom alkalmával: »Egyetlen férfi volt a vádlottak között: Dénes Szeréna.«”¹³⁵ Ezt azonban nem a külsejére mondhatták, hiszen egy törekeny, alacsony nő volt, sokkal inkább a jellemére, bátorságára érthették, hiszen semmilyen nyomás, megaláztatás hatására sem tört meg.

Szeréna testvért bebörtönözték, majd kényszerlakhelyre kötelezték, azonban ez sem tántorította el az Istenbe vetett hitétől, mert hivatásának igen mély gyökere volt, mély hit és személyes istenkapcsolat. Murányi Teréz SSS visszaemlékezése szerint, aki személyesen ismerte Szeréna testvért „tudatában volt a hivatás ajándék-jellegének, s hálás szívvel őrizte, ápolta. Teljesen azonosult hivatásával, a kettős életből nem volt semmi benne. Benne a derű Istenből fakadt, a bátorságot Istenből merítette. Ennek a megfeszített áldozatos életnek forrása az Úr Jézus volt, akit ő nagyon szeretett. Rajongott Krisztus Egyházáért. Semmiféle fáradtságot, munkát, áldozatot nem sajnált érte. Örült, hogy része lehet az üldöztetésben és szenvedésben is az igaz hitért, Krisztusért, az Egyházért.”¹³⁶ Lehetett-e bármiféle mártír attitűd a tettei mögött? Akik személyesen is ismerték őt, erre a kérdésre is választ adtak: „Semmiféle mártír-attitűd

¹³¹ Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 6.

¹³² SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 16.

¹³³ VISKY Ferenc: *Papok cellájában (részlet)*. 1966. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 21. (Továbbiakban: SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 21.)

¹³⁴ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 21.

¹³⁵ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 21.

¹³⁶ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

*nem volt jelen benne, de volt benne elszántság kiállni az igazságért, Istenért, az Egyházért. Teljesen azonosult az Egyházzal, annak tanításával és küldetésével.*¹³⁷ „A szenvedései, a börtönévek, a bărăgani deportálás alatt megélt nyomor nem törte meg. Nem beszélt túl gyakran ezekről az évekről, nem tetszelgett a mártír szerepében (pedig a szó eredeti értelmében az volt: évtizedes szenvedések közepette tanúságot tett hitéről).”¹³⁸ Szeréna testvér cselekedetei az őszinte meggyőződésből, tiszta hitből fakadtak, teljesen magáévá tette Krisztus tanítását. Nem kifele akart az embereknek bizonyítani¹³⁹, nem az első századokbeli szenteket akarta követni, akik keresték az alkalmat, hogy Krisztusért vértanúhalált szenvedjenek, hiszen „ő az életet kereste és szolgálta...a krisztusi életet, és ezért bátran vállalt részt Krisztus szenvedésében.”¹⁴⁰ Abban az időben, az '50-es évek elején az Egyház melletti bátor kiállás volt az egyetlen hiteles magatartás, s Szeréna testvér nem tért ki ezen kihívás elől. Önazonossága sérült volna, önmaga előtt is szégyenkezett volna, ha megalkuszik. Kitüntetésnek vette, hogy része lehet az üldöztetésben, a börtönben. Krisztus szenvedésében, és az üldözött Egyház sorsában vállalt részt.

Megküzdési stratégiája a nehézség idején „a teljes ráhagyatkozás a gondviselő Istenre, bizalom Istenben, aki meghívta, aki hűséges és személyesen szereti őt, aki az érte küzdők mellett van. Bátorságát a Jézusba való kapaszkodásból merítette. Biztos volt a hivatásában. Nagy élettapasztalatot szerzett a börtönben, megtanulta az állandó odahallgatást a Szentlélek indításaira. Soha nem érezte magát egyedül, mert Istennel volt, Vele járt a mindennapokban.”¹⁴¹

Teréz testvér az interjú során elmondta, hogy a börtönben is bizonyoságot tett bátorságáról, hitéről. A börtön falain belül is igyekezett mások szolgálatában lenni, örömet okozni rabtársainak.¹⁴² Mindebből is látszik, hogy sem a vallatás, sem a fizikai fájdalom nem

¹³⁷ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹³⁸ ZAMFIR Korinna: Szeréna testvér –személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről. 2023.

¹³⁹ „A szenvedést nem hangsúlyozta, nem dicsekedett vele, hogy úgy tekintünk rá, mint vértanúra. Ő az isteni kegyelemnek fogta fel. A szenvedő ember magatartása, hogy adott helyzetben az életcélját akarja megvalósítani, ehhez adott helyzetben kap is kegyelmet. Önmagában egyedül nem tudta megvalósítani, hanem kizárólag Isten segítségével. Nem vértanú vagy mártír akart lenni, őt csak egyszerűen Krisztussal akart egyesülni, ha már szenvednie kellett, így viselte el a gyötrő szenvedést.” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁴⁰ KÖVÁRI szóbeli közlése 2023. árpilis 21-én.

¹⁴¹ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴² „A börtönben nem ijedt meg a vallatóktól, mikor olyan dologról vallatták, aminek feltárása veszélybe sodort volna sokakat, következetesen tagadott, és éhségstrájjal fenyegetőzött, ha nem hagyják abba a vallatást ebben a témában. A börtönben nagy kincset jelentett a varrótű, de az ilyesmit azonnal elkobozták. Ő, bár naponta

törte meg annyira, hogy mindent feladjon. Számára a börtönben sem ért véget a küldetése, ott is folytatta munkáját, csak más körülmények között. Igyekezett megtalálni a módot arra, hogy társainak örömet okozzon, hogy hitüket életben tudja tartani. Teréz testvér felidézte Szeréna testvér szavait, ahogyan mesélt neki a börtönről „*Mondták neki a börtönőrök: Itt fogsz megdöglenni! – mire ő: Nem, mert kimegyek és az Egyházamat fogom szolgálni! Most ez a börtön a beosztásom.*”¹⁴³ A hangsúly azon van, hogy most ez a beosztása, per pillanat oda rendelte Isten, ott tevékenykedett az Egyházért, viszont bármelyik pillanatban elvihetik máshova, vagy szabadon is engedhetik, de a feladata továbbra is változatlan, ahol van, ott kell cselekedjen.

Szeréna testvért erősítette az otthoni példa is, ezért nem félt a börtöntől sem, édesapja e szavakkal bátorította: „*»Mikor tennél tanúságot Krisztusról, ha nem most?« Ezt úgy értelmezte, hogy az én szülőm küld engem a tanúságtételre, nem fél attól, hogy meg is halhatok Krisztusért. Ez nagy bátorságot, szabadságot, eltökéltséget adott neki a nehéz pillanatokban. A börtönt az ő egyetemének tekintette. Végig lelkesítette a tudat, hogy az Egyház szabadságáért harcol.*”¹⁴⁴ Mint a legtöbb embernek, Szeréna testvérnek is a szülei voltak azok a személyek az életében, akiknek a szava sokat ért, ezért is fontos, hogy az édesapja hite is elég erős volt ahhoz, hogy a lányát teljesen Istenre tudja bízni.

Hűség az a szó, amely a legkonkrétabban leírja Szeréna testvért, aki hű volt az Úrhoz, az Egyházához és az embertársaihoz is. „*Othronról is a hűség szellemét hozta. Mikor elindult a hivatás útján apja ezt mondta útravalóul: »Fiam, ha a hátadon fát vágnak, akkor se gyere haza! Hűség, helytállás, kitartás Isten mellett. Ha Őt választottad, ne hátrálj meg.*”¹⁴⁵ Édesapja egyenessége és egyházas gondolkodása átjárta Szeréna testvér életét, melyet mi sem bizonyít jobban, mint Teréz testvér által felidézett eset „*Amikor a plébániától kapott kis szobájának plafonja leszakadt úgy, hogy őt csak Isten gondviselése őrizte meg a biztos haláltól, többen biztatták, hogy felelőtlenségért jelentse fel a plébániát, elképedve így válaszolt: »Az Egyházamat jelentsem fel?« Teljesen azonosult az Egyházzal és annak érdekeivel.*”¹⁴⁶ Számára elképzelhetetlen volt, hogy az Egyházat megtagadja, feljelentse, magát mindig a háttérbe

végigkutatatták a száját is minden rabnak, képes volt a varrótűjét a fogínyébe rejtteni. Találékonyásával, ügyességével rengeteg ünnepet idéző tárgyat készített, pl. egész kis Betlehemet el nem fogyasztott kenyérbéلبől meg szappandarabkákból rabtársai vidámitására és ünnepi hangulat keltésére, ami aztán hamarosan, a legközelebbi ellenőrzéskor a szennycseberbe került.” MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴³ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴⁴ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴⁵ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴⁶ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

sorolta, hiszen az első helyen Isten és az Egyház volt az életében annak ellenére is, hogy a baleset egy gondatlanság miatt történt. *„Feltétlen egyházszeretetet és a hozzá való hűség jellemezte. Állhatatos, bátor volt veszélyben is. Tudta, hol az igazság, s követte, védte, áldozatok árán is, és segített másokat is erre.”*¹⁴⁷

Teréz testvér elmondása szerint úgy tűnt, hogy *„Amikor az 1964-es általános amnesztia révén feloldották a kényszerlakhely kötelezettségét, csalódottan tapasztalta, hogy a világban megváltoztak a körülmények, az emberek többsége megbékélt a kompromisszumos étellel, s mintha értetlenül, korántsem tanúságtevőként, hitvallóként tekintenének rájuk, börtönviseltekre az emberek. Úgy tűnt, mintha fölösleges lett volna a meghozott áldozat, a sok szenvedés...Ezt a csalódást hamar feldolgozta, és a hitért való buzgólkodását folytatta ott, ahol a kényszer megszakította vele.”*¹⁴⁸ Csalódás oka, hogy számára elfogadhatatlan volt az, ahogy az emberek kompromisszumot kötöttek a hatalommal, Istennel szemben. Minden körülmény között kiállni a hitért, akkor is, ha azért meghurcoltatás ér. Ez volt számára az elfogadható, a járható út, nem a megalkuvás. 1994-ben tartott előadása során így fogalmazott *„...eluralkodott az önzés, megszűnt népünk alázatos szelleme, élni akarása, jobb világot remélve egyesek nyugatabbra távoztak, keresve a kényelmesebb élet lehetőségeit, és akik itthon maradtak, azokból is kezd kiveszni a küzdés, a harc szelleme, az élni akarás.”*¹⁴⁹ Az élete csupa küzdés volt, mivel már említettem, hogy születésekor úgy tűnt nem marad életben, ezért már első perctől küzdött a halállal, majd küzdött az élet nehézségeivel, az elnyomó hatalommal. Csalódottan érezte, hogy az emberekből eltűnt a küzdés, nincs meg az a tűz, ami elvárna Isten népétől. Ahol volt, ott dolgozott Isten ügyéért, ezért nem hagyott túl sok időt magának a kesergésre, hanem megtalálta az új körülmények között is azt, ahol az embereket Istenhez segítheti. Új beosztást keresett, a börtön megpróbáltatásai sem törték össze, ismerte már milyen ott az élet, viszont szabadulása után sem tagadta meg elveit.¹⁵⁰ Nem tagadta le, hogy ő még mindig Szociális Testvér, aki az Isten és az emberek kapcsolatát segíti. Annak ellenére, hogy még mindig

¹⁴⁷ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴⁸ MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁴⁹ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 27.

¹⁵⁰ *„Amikor a börtön utáni években, akárcsak minden szerzetesnőt, őt is felkereste egy szekus, s faggatta, hogy milyen szerzetes volt, másokkal ellentétben, akik pironkodva vallották meg, hogy ilyen vagy olyan rend tagjai voltak, ő bátran válaszolta: »Szociális testvér vagyok.«”* MURÁNYI szóbeli közlése 2023. január 8-án.

veszélyben volt, bátran megvallotta kilétét.¹⁵¹ Számolt a veszély lehetőségével, de az nem korlátozta abban, hogy tegye, amit a jó ügy érdekében tennie kell.

Utólag egy interjúban azt mondta, „*a börtön vízvázasztó volt számomra, a dolgokat végérvényesen a helyükre raktam. A szenvedő Jézussal való lelki közösség adott teljes értelmet életemnek, aki meghalt értem.*”¹⁵² Számára a börtön egy iskola volt, lehetőséget látott benne, ahol egyesülni tud Krisztussal és az ő szenvedésével.

Mint már említettem a Szociális Testvérek Társaság Erdélyi Kerületének 15 tagját hurcolták börtönbe. 1994. március 14-én válaszlevelet írt Entz Gézának, a Magyar Köztársaság akkori államtitkárának, melyben így fogalmazott a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetés kapcsán „*...ez a nagy megtiszteltetés rajtam keresztül minden börtönviselt rendtársamnak szól, akiknek nagy része már nem él...Boldog vagyok, hogy részt vehettem megboldogult Márton Áron püspök úr szellemében az Egyház ellen irányuló üldöztetésben.*”¹⁵³ Később, 2009-ben a gyulafehérvári Főegyházmegye is elismerését fejezte ki, mely alkalomból Millenniumi Díszoklevéllel tüntették ki Szeréna testvért. Az akkori kitüntetésre is azt mondta, hogy érdemtelen, mivel csak a hivatásából fakadó kötelességeit teljesítette.¹⁵⁴

3.3. Beteg gondozás, mint szolgálat. Eröss Lajos ápolása a betegsége idején

Erös Lajos 1919. október 10-én született Csíkborszován, egy vallásos családba. Szeréna testvérhez hasonlóan az ő szülei is kettős példát mutattak, édesanyja imádságos, hívő lélek, édesapja egyenes lelkű, igazságos ember volt. Elmondása szerint már gyerekkorában mélyen a lelkébe vésődött az oltár iránti szeretet, amint felérte az oltárt, máris ministrálni kezdett. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd a csíkszeredai főgimnáziumban folytatta tanulmányait, ahol László Ignác hatására megerősödött benne a vágy, hogy ő is az Úrnak és a közösségnek szentelje az életét. 1938 őszén két osztálytársával Vorbuchner Adolf püspöksége alatt, a gyulafehérvári teológián megkezdték tanulmányaikat. Eröss Lajos jó képességű hallgató volt,

¹⁵¹ „*Végig a rendi ruhában járt, a sűrke ruhához ragaszkodott, ahogyan Márton Áron püspök úr is körlevelében kérte, hogy ragaszkodjanak hozzá. A habitust ne tegyék le, mert ez meghatározó, erőt adhat nekik. Szeréna ezt teljesítette is, és kész volt megszólítani a fiatalabbakat is, hogy az öltözék meghatározó, ezért ragaszkodni kell hozzá akkor is, ha senki nem tudhatja róluk, hogy ők Szociális Testvérek Társaságához tartoznak. Szerette volna, ha a fiatalok is úgy gondolják, hogy a ruhájukon keresztül is apostolkodhatnak.*” MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁵² SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

¹⁵³ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 24.

¹⁵⁴ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 24.

ezért 1939-ben külföldre szeretnék volna küldeni tanulmányai folytatására, azonban a háború miatt kilátástalan volt, hogy Németországba juthasson, így tanulmányi fokozatát tekintve csak egyházmegyei szemináriumot végzett.¹⁵⁵

A bécsi döntést követően 1940 és 1944 között a teológiai szeminárium Kolozsvárra költözött, míg a püspökség Gyulafehérváron maradt.¹⁵⁶ 1943 júniusában Márton Áron püspök a Szent Mihály templomban nyolc társával együtt pappá szentelte. A szentelést követően az első kinevezést Nagykászonba kapta káplánként, majd 1944 őszén Kolozsvárra került a Magyar utcai¹⁵⁷ teológiára felügyelőnek. Következő állomása Alcsík volt, ahol a hívek pap nélkül maradtak. A települések között gyalog közlekedett, és így történt, hogy a csíkszentimrei hívek megkedvelték az ifjú papot. Schuller Máriának adott interjúbán egy emléket is megosztott „*Csíkszentimrén meg is akartak választani papjuknak, nagy nehezen tudtam csak megértetni velük, hogy a mi egyházunkban ez nem választás kérdése, várják meg az elmenekült lelkipásztorukat.*” – majd hozzátette „*Nehéz volt, de szép: fiatal voltam, sokat tudtam tenni e lelkekért.*”¹⁵⁸ Ifjúkorában érzett vágy, hogy az Úrnak és a híveknek szentelje életét nem lankadt a külső nyomás és megfélemlítés ellenére sem, mindig szem előtt tartotta, hogy bár neki most nehéz, de a hívek lelke az első és legfontosabb, s csak ezt követően gondolt a saját nehézségeire.

Következő megbízatása Csíkszentgyörgyre szólt, ahol elkezdte a hitoktatás megszervezését is, azonban nem sokkal később, 1945. augusztus 15-én megkapta a kinevezését Brassóba és a környező szórvány településekre (Bodzaforduló, Hídvég, Földvár, Feketehalom, Konkordia-telep és Prázsmár). 1948 őszén újra Kolozsvárra helyezték át, ahol legfőbb feladatának tekintette, hogy kiálljon az Egyház mellett, és tartsa a hitet az emberekben. Ugyanebben az évben a kommunista hatalom felszámolta a görög katolikus egyházat, Márton Áron püspök úr a letartóztatása előtt felszólította papjait, hogy támogassák a görög katolikus testvéreket. Eröss Lajos ennek a felszólításnak eleget tett, kiállt a görög katolikus hívekért és papokért, ezért az állam számára újabb ok volt arra, hogy az egyébként is harcos, ellenálló papra nehezteljenek.

¹⁵⁵ SCHULLER Mária: *Hűségnek maradni*. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 9. (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 9.)

¹⁵⁶ A második bécsi döntés 1940. augusztus 30-án lépett érvénybe, melynek során Magyarországhoz visszacsatolták Észak-Erdélyt, ezáltal az erdélyi egyházmegye is kettészakadt. Márton Áron püspök úr szolidaritásból Gyulafehérváron maradt a hívekkel, viszont engedélyezte, hogy a teológiai szemináriumot Kolozsvárra helyezték át, ahova útlevéllal tudott utazni. SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁵⁷ Ma 1989. december 21. sugárút

¹⁵⁸ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

Akkoriban a Securitate emberei napi vendégek voltak a plébánián, megfigyelték, és lehallgatták az ifjú káplánt.¹⁵⁹

Első letartóztatására 1950-ben került sor, melynek időtartama rövid volt, három nap és három éjszaka. Az ellene felsorolt vádak közül az első a tiltott iratok terjesztése volt, pontosabban a Pacha Ágoston-féle körlevél.¹⁶⁰ Második letartóztatása 1951. augusztus 20-án történt, amikor a Securitatera szállították. Az elhurcolás nem érte váratlanul, így vélekedett az esetről „*A hatóság többször felfigyelt rám, újságokba is bekerültem, hogy antidemokratikus álláspontot képviselek... 1951. augusztus 20-án éjjel tartóztattak le. Sokan jöttek értem... Sejtve, ami be fog következni, előre kipróbáltam, milyen lehet kemény fekhelyen aludni. Letettem egy plédet a földre és arra feküdtem. Ezt többször is megtettem. Azon az augusztusi éjszakán is így aludtam. Késő este kopognak a hatósági személyek. Megdöbbenve látják, hogy a földön vagyok. Kérdezik, mit keresek a földön. Mondom, igyekszem kipróbálni, megszokni a földön alvást.*”¹⁶¹ Mivel tudta, hogy semmi törvényellenes cselekedetet nem tett, ezért abban a reményben ment a hatóság embereivel, hogy hamarosan szabadulni fog, felmentik a hamis vádak alól. Azonban a szabadulás nem történt meg, hiszen két hónappal később minden ítélet nélkül a Duna-csatornához hurcolták. 1953. szeptember 24-én haza érkezett Csíkszeredába, majd Kolozsvárra költözhetett vissza, azonban szabaduló dokumentumában a D.O.¹⁶² megjelölés szerepelt, amely kényszerlakhelyet jelentett, azaz megfigyelés alatt tartották, mozgásterét beszűkítették. 1954 elejétől felfüggesztették papi funkciójának gyakorlásától, így a Szent Mihály templomban nem misézhetett, ezért a Szentpéteri és Jobbágy utcai templomokban próbált misézni, azonban néhány hét múlva azokból is eltiltották. Ezt követően a ferences templomban misézett. Ekkor felszólították, hogy hagyja el a várost, s ennek érdekében néhány óra alatt elintézték, hogy feloldják a kényszerlakhely megjelölést, így áprilisban a virágvasárnap szentmisére már Torockószentgyörgyre utazhatott, ahonnan később egy lelkigyakorlat miatt újra elhurcolták.¹⁶³

1954. december 2-án tizenkét személlyel, köztük Dénes Anna-Szeréna testvérrel együtt letartóztatták. 1956 tavaszán a katonai törvényszék ítéletet hozott államellenes felforgatás

¹⁵⁹SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 9

¹⁶⁰ Temesvári püspök 1930 és 1954 között, körlevelében a békapapság intézményét ítélte el, amely a kommunista rendszer kezdeményezésére jött létre.

¹⁶¹ HETÉNYI-VARGA Károlyné: *Boldogok, akik üldözést szenvednek*. Keresztény élet. 2005. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 19. (Továbbiakban: SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 19.)

¹⁶² Domiciliu obligatoriu

¹⁶³ SzTTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

címen, a vádak között szerepelt a vallásos izgatás és az előbbieken említett titkos iratok terjesztése.¹⁶⁴ Utóbbi vád már az előző két letartóztatása során is elsők között szerepelt.

Mint Szeréna testvér, Erőss Lajost is a Bărăganba deportálták, melyre így emlékezett vissza „*Ott már félig szabadok voltunk, fogadhattunk látogatót, kaphattunk csomagot otthonról. Édesanyám meglátogatott a vályogviskómban... Imádkoztunk, tanultunk, a kápolnában közös szentmisét celebráltunk, otthon is miséztünk a bărăgani évek alatt.*”¹⁶⁵ Az otthonuktól távol sem hagyták kihűlni vallásos lelkületüket, szerény körülményeik ellenére is igyekeztek minden erejükkel táplálni egymásban a hitet.¹⁶⁶ Ez a kis emlékmorzsa is bizonyítja, hogy számukra a hit nem egy halott hit volt, lelkük mélyén a láng mindvégig ott volt, és ápolták. Az ott töltött idő alatt elfordulhattak volna Istentől, de mégsem tették, sőt Szeréna testvér életében az a karácsony a legszebb emlékei közé került.¹⁶⁷ A szenvedés és megpróbáltatás bár fizikailag gyengítette a meghurcoltakat, azonban lelkileg megerősítette őket, Erőss Lajos így fogalmazott „*A lelki értékek ott jutottak igazán felszínre... Aki az igazság útján jár, ma is megszenvedi a magát.*”¹⁶⁸

Erőss Lajos és Szeréna testvér a megpróbáltatásokat is hasonlóan viselték, hiszen később mindketten úgy vélekedtek az elhurcolásukról, hogy örömmel töltötte el őket az Egyházért való szenvedés. „*Nagy boldogság volt benne, mert tudtam, hogy az Egyházamért tartóztatnak le.*”¹⁶⁹ – mondta Erőss Lajos.

Az 1964-es szabadulást követően egy rövid ideig hazaköltözött az édesanyja mellé, ahol Szeréna testvér volt az atya édesanyjának ápolója, azonban még azon a nyáron Csíktaplocára

¹⁶⁴ SztTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁶⁵ SztTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁶⁶ Schuller Máriának adott interjújában egy emlékezetes karácsonyestéről számolt be: „*A deportáltak elhatározták, hogy meglepetést szereznek Erőss Lajosnak a Szentestén. Ki-ki hozott valamit a maga sárkunyhójából, Szeréna a neki küldött pici fenyőfát lepedőbe csavarva magához szorította, nehogy a hóvihár kitepje a kezéből. Az atyát ott találták a gyalulatlan deszkából ácsolt asztal mellett térdelve, az asztalon újságpapír, rajta a Brevárium. Csodálatos karácsonyeste volt. A házigazda meghatottan mondta, hogy most, ebben a nagy nélkülözésben élük meg igazán a betlehemi éjszakát.*” SztTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁶⁷ „*Krisztus keresztyével próbált azonosulni, bár ezekről a nagyon mély megtapasztalt dolgokról nemigen beszélt. Annyit mondott, hogy amikor egyik karácsony alkalmával a cellában kenyér morzsából próbált kicsi Jézust és jászolt készíteni (hiszen szalma volt a matracban), amikor a cella társaival próbáltak halkán karácsonyi dalt énekelni, olyan lelki öröm töltötte el, hogy ez lett életének legboldogabb karácsonya.*” SABĀU-TRIFU szóbeli közlése 2023. május 30-án.

¹⁶⁸ SztTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁶⁹ SztTEI, Szeréna testvér doboza: 19.

került, 1965-ben segédlelkésznek nevezte ki Márton Áron, majd egy évvel később, 1966-ban plébánosnak. 1972-ben a püspök úr maga mellé vette irodaigazgatónak, majd a püspök úr utóda, Jakab Antal is megtartotta ebben a pozícióban egészen 1985-ig. 1985 őszen tragédia történt, Eröss atya egy figyelmetlenség miatt elmulasztotta pontosan szedni a gyógyszereit, ezért miközben bemutatta a Szentmiseáldozatot agyérgörcs érte. Fájdalmai ellenére sem hagyta abba a Szentmisét, ezért későn kapott segítséget.¹⁷⁰ Eröss Lajos elhivatottságát és kitartását mi sem bizonyítja jobban, minthogy rosszulléte ellenére is az első helyen az állt, hogy a szentmiseáldozatot bemutassa, a hívek ne maradjanak Eucharisztia nélkül.

1985. július 28-tól Eröss Lajos nagyprépost gondozására kérte fel Szeréna testvért az akkori előljáró, Szim Lídia testvér, akinek bár nem szívesen, de alázattal igent mondott kérésére¹⁷¹ Szeréna testvér ugyan nem szívesen vállalta, mégis teljes odaadással és alázattal végezte az új feladatát. Annak ellenére, hogy őt nem tette boldoggá a költözés, mégis mindent megtett, hogy feladatát elvégezze. Hiányzott neki a nyüzsgés, a fiatalok lendülete, de igyekezett megtalálni ott, abban a helyzetben azt, amivel az Urat szolgálhatja.¹⁷² Utólag átértékelte ezt a feladatot, mert így vélekedett róla: „*úgy látom, hogy Isten ezzel a közbelépésével bevasalta rajtam hajdani, betegektől való ódzkodásomat. Bábaképzőt akartak ugyanis velem végeztetni, de azt mondtam: adjanak inkább száz fiatalot, hogy velük foglalkozzam... felismertem végül is és elfogadtam Isten akaratát.*”¹⁷³ Bár kiszakadt a megszokott kolozsvári közegéből, azonban

¹⁷⁰ Szeréna testvér így mesélt az esetről „*Misézés közben a Székesegyházban történt a baj. Eröss Lajos már akkor is magas vérnyomásban szenvedett, valószínűleg elfelejtette bevenni gyógyszerét, agyérgörcs érte, de befejezte a Szentmiseáldozatot. Nem tudtak azonnal orvost keríteni, kocsiba ültették, órák teltek el, amíg orvosi segítségben részesült. Bal oldalára megbénult, állandó, nagyon erős fájdalmai vannak, ennek ellenére ő szórakoztatja látogatóit. Egymásnak adják a kilincset az emberek. Mindegyre becsengetnek teológusok, kisheminaristák is: szeretnek nála gyónni.*” SztTEI, Szeréna testvér doboza: 9.

¹⁷¹ „*Nem a magam jókedvéből és nem is saját kezdeményezéséből mentem akkor Gyulafehérvárra, hanem előljárói kérésre. Oda helyeztek. Nem szívesen hagytam ott Kolozsvárt, hiszen akkoriban nagyon sok fiatallal foglalkoztam, akik ragaszkodtak hozzám, s akik közül még szerzetesi utánpótlásról is gondoskodtam.*” SztTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

¹⁷² „*A gyulafehérvári időszakot Szeréna engedelmességéből vállalta el, nagyon precízen ápolta a beteget az orvosi utasításokra hallgatva, nagyon lelkiismeretes volt. Ellenben amikor a beteg ápolásra került, egyből megszakadt a kapcsolat a külvilággal, illetve elég sokan látogatták a nagyprépost urat, de legtöbbször ez bent a négy fal között történt, és neki hiányzott a külvilág, a sok ember. Többször mesélte, hogy számára nehéz próbatétel, mert ezt úgy tapasztalja meg, mint a "második börtönt" az életében. Ő szerette a napsütést, a kinti fénnyt és a sok ember közelségét, ez ott ritkán adatot meg.*” SABĀU-TRIFU szóbeli közlése 2023. május 30-án.

¹⁷³ SztTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

Gyulafehérváron sem hagyták magára a Testvérek.¹⁷⁴ Ezt a munkát 2004 novemberéig, az atya haláláig lelkiismeretesen végezte, közben ő maga is fogadta a látogatókat, építette a kapcsolatokat, segített a tájékoztatásban, miközben maga is tájékozódott. Mindig naprakész volt az Egyház életét érintő eseményekkel, szívesen fogadta és jó tanácsokkal látta el a kispapokat és más vendégeket.¹⁷⁵ Maximálisan helytállt nagy érzéssel a beteg és a pap szükségei iránt. Hűséges, fáradságot nem sajnáló, derűs magatartásával megkönnyítette és évekkal hosszabbította meg Erős atya életét.¹⁷⁶ Tudott segítséget keresni és találni, amikor erre szükség volt. Jó kapcsolatot alakított ki orvosokkal, ápolókkal, papokkal, szeminaristákkal, világiakkal. Mindenkit vonzott, mindenkit megnyert. Senki sem fordult meg nála, hogy ne kapott volna egy lelkesítő, bátorító szót.¹⁷⁷ Szeréna testvér mindvégig kitartott Eröss Lajos mellett, még akkor is, amikor a saját egészsége megromlott, szívinfarktuson és agyvérzésen és átesett¹⁷⁸, de számára mindig a másik ember szüksége volt az első, mert a következő gondolatot akarta szolgálni és továbbadni: *„Feláldozni életünket Istenért és emberért, mindenünket odaadni, szeretetből élni, halni, ez elég.”*¹⁷⁹

2000 októberében meghívást kapott Íjgyártó István nagykövet úrtól Bukarestbe az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc évfordulója megünneplésére, azonban nem hagyta magára Eröss atyát. 2000. november 10-én írt levelében megköszöni a meghívást, és magyarázatot ad

¹⁷⁴ *„Annak ellenére, hogy Eröss Lajossal egy lakásban lakott, mégis egy szociális közösségbe jött, hiszen akkor három helyen tevékenykedtek a Testvérek. Nem szakadtak el Szerénától, gyakran bejártak hozzá, Bíró Mária egy gyakori vendég volt náluk. Tény, hogy akkor a rend koordinálása Gyulafehérvárról történt.”* MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁷⁵ *„Mindig kapcsolatban volt az Egyházat érintő eseményekkel. Ez részben Eröss Lajosnak köszönhető, aki több nyelven beszélt, ugyanakkor az egyházmegye belső problémáival is tisztában volt. Mindezt átbeszélte Eröss prépost úrral. Szeretettel fogadta a látogatókat, melyek közül a legrendszeresebb Jakubinyi György volt, aki tanárként, később püspökként heti rendszerességgel meglátogatta a prépost urat és Szeréna testvért.”* MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁷⁶ *„Szeréna testvér szolgált, a szó nemes értelmében szolgált. Lelket tudott önteni abba a papba, aki az elején haldoklott a betegsége súlyossága miatt. Nem csak fizikai támasz volt, nem csak fizikailag ápolta, hanem valóban bátorította őt, hogy van remény, meggyógyulhat. Volt benne egy olyan lelkesítő erő, ami a beteget felemelte.”* MARTON szóbeli közlése 2023. 05. 27-én.

¹⁷⁷ MURÁNYI Teréz szóbeli közlése 2023. január 8-án.

¹⁷⁸ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 22.

¹⁷⁹ SZTTEI, Szeréna testvér doboza: 29.

arra, hogy miért nem vett részt. Az ünnep kihagyásának oka így hangzott „*Súlyos betegápolási teendők akadályoztak a részvételen.*”¹⁸⁰

2004-ben Eröss Lajos nagyprépost úr meghalt, ezt követően Szeréna testvér visszatért Kolozsvárra, ahol folytatta apostolkodását, az Úr hűséges szolgálóleánya maradt. Birton Róbert-Attila Gyulafehérváron ismerte meg Szeréna testvért kispapként, majd 2010–2011 között a Szent Mihály plébánia segédlelkészeként újra kapcsolatba került vele, ő volt az idő alatt Szeréna testvér gyóntatója. Elmondása szerint, Szeréna testvér minden reggel részt vett a szentmisén, havonta elvégezte a szentgyónást. Mindvégig látogatták a Kolozsváron élő Szociális Testvérek. Az Egyház életében végig jelen volt, bár már nem volt olyan aktív, inkább visszavonultan vett részt, ami az idő múlásával, illetve a közel két évtized kolozsvári kieséssel is magyarázható, de jelen volt mindig. Amikor lebetegedett, akkor is igyekezett szentségekhez járulni.¹⁸¹ 2013 októberében a Jó Pásztor otthonba került, majd november 15-én elhunyt.

¹⁸⁰ Dénes Anna-Szeréna levele Íjgyártó István nagykövetnek. Gyulafehérvár. 2000. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 18.

¹⁸¹ „*Kivette részét az Egyház életéből, a reggeli 7-es misét frekventálta, havonta elvégezte a szentgyónását, mesélt a régi, nehéz időkről. A helyi kolozsvári testvérek gyakran látogatták, és ha volt valami összejövétel, mindig meghívták, és részt is vett. Volt egy időszak, hogy jobban legyengült, betegeskedett, azt hiszem nagyjából egy hónap, de akkor otthonában végezte a szentgyónást, otthon járult az Eucharisziához. Mindig tekintettel volt arra, hogy ne zavarjon senkit, ne legyen terhére senkinek. Ugyanakkor mérhetetlenül hálás volt, hogy az esperes úr befogadta, kosztot kapott a plébániától.*” BIRTON Róbert-Attila, székelykáli plébános szóbeli közlése 2023. május 30-án.

Összegzés

Munkám fő célja az volt, hogy ismertessem a kommunizmusban hitét bátran vállaló nő, Dénes Anna-Szeréna élettörténetét. Munkám kutatási szakaszában több szakirodalmat is elolvastam, levéltári adatokat összegeztem, illetve előkészítettem és megvalósítottam az interjúkat.

Dolgozatomban kronológiailag haladva ismertetem az életét érintő eseményeket, viszont egy törést jelent az, hogy a börtön előtt és után is foglalkozott a fiatalokkal, viszont ezt egy fejezetbe foglaltam össze. Az életét teljesen átfogja a fiatalok pasztorációja, ezért azt az alfejezetet nem tudtam külön korszakokra bontani, mivel abban az időszakban is foglalkozott velük, amikor hivatalosan betegápolóként tevékenykedett.

Az első fejezet magába foglalja mindazokat a fontosabb pontokat, döntéseket, amelyek az Egyházat érintették a kommunizmus korában. Az 1927-ben kötött konkordátum szerint a szatmári és nagyváradai püspökséget összevonták, az Erdélyi Egyházmegye nevét megváltoztatták Gyulafehérvári Egyházmegyére, a Csanádi Egyházmegye Romániába eső része a Temesvári Egyházmegye nevet vette fel, illetve a bukaresti püspökséget érseki rangra emelték. A konkordátumot 1948-ban a román kommunista kormány megszüntette, és kiutasította az ország területéről a nunciust, ezáltal megszűnt a kapcsolatuk Rómával.

A második fejezet Slachta Margit életét és a Szociális Testvérek Társaságának létrejöttét tartalmazza. Slachta Margit az első női parlamenti képviselő volt, aki a Szociális Missziótársulat tagja volt, viszont bizonyos döntések miatt több társával kilépett, és megalapította a Szociális Testvérek Társaságát. 1921-ben Ikrich Erzsébet Augusztia missziósnővér meghonosította Temesváron a Szociális Missziótársulatot, majd 1923-ban csatlakozott a Szociális Testvérek Társaságához. 1949-ben a 810/1949. számú minisztertanácsi rendelet értelmében a Romániában működő összes római katolikus szerzetesrendet betiltották, így a Testvérek sem működhettek tovább hivatalosan. Az illegális éveiben „föld alatt” működött a Társaság, titokban gondoskodtak utánpótlásról is.

A harmadik fejezetben négy alfejezet által ismertetem Szeréna testvér életét. Egy általános áttekintéssel kezdem, majd külön alfejezetekre bontva ismertetem fő tevékenységeit és a börtönt. Elsődleges szolgálata a fiatalokkal való foglalkozások voltak, amelyet már novícia korában elkezdett. Amikor sekrestyésként szolgált a Szent Mihály plébánián, közelebb került a fiatalokhoz, aktívabban tudott tevékenykedni. Rászorulókon segített, betegeket látogatott, és mindezekbe bevezette az ifjú egyetemistákat is. A börtön sem szegte kedvét, ugyanis szabadulása után nem sokkal visszaköltözött Kolozsvárra, és ott folytatta tevékenységét, ahol

abbahagyta. A börtönt az ő egyetemének tekintette, az volt az új szolgálati helye. Igyekezett megtalálni a módot arra, hogy ott szolgálja az Urat. Társaiban erősítette a hitet, ha kellett imádkozott, betlehemet készített kenyérbéلبől, ajándékot kötött hajszálaból. Mindezt a mások örömeére tette. 1985-ben előljárói megbízatás miatt ott kellett hagyja Kolozsvárt és a fiatalokat, és Gyulafehérvárra költözött, ahol Erőss Lajos atyát ápolta, akit még fiatal káplánként ismert meg Kolozsváron, majd együtt voltak a kényszerlakhelyen is. Bár saját egészsége is megromlott, de számára akkor is a másik ember volt az első, ezért mindvégig kitartott az atya mellett. Erőss Lajos halála után visszaköltözött Kolozsvárra, ahol bár visszavonulva, de kivette részét a plébánia életéből. 2013-ban 88 évesen a székelyudvarhelyi Jó Pásztor papi otthonban meghalt, a kolozsvári házsongárdi temetőben helyezték végső nyugalomra.

Forrásaimat tekintve három fő kategóriát említenék: 1. visszaemlékező interjúk, amelyeket olyan személyekkel végeztem, akik személyesen ismerték, kapcsolatban álltak Szeréna testvérrel, 2. levéltári adatok, 3. szakirodalmi források, amelyek a társaságra vonatkoznak.

Bibliográfia

Levéltár

1. Czirják család levele Szeréna testvérhez. Csomafalva. 1976. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 10.
2. Dénes Anna-Szeréna előadása az Ezer Székely Leány napján. 1994. Csíksomlyó. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 27.
3. Dénes Anna-Szeréna levele Entz Géának, a Magyar Köztársaság államtitkárának. 1994. március 14. Gyulafehérvár. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 24.
4. Dénes Anna-Szeréna levele Íjgyártó István nagykövetnek. Gyulafehérvár. 2000. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 18.
5. Dénes Anna-Szeréna levele Tamás József segédpüspök úrnak. 2009. szeptember 2. Kolozsvár. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 24.
6. DÉNES Anna-Szeréna: *1893 – 1993. Száz éve született édesapánk*. Családnak szánt levél. 1993. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 11.
7. DÉNES Anna-Szeréna: *Kaland – avagy lélekmentő feladat*. Kolozsvár, 2007. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 12.
8. DÉNES Anna-Szeréna: *Szétszóratás ideje alatt*. 1993. 1. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 29.
9. DÉNES Anna-Szeréna: *Visszapillantás 1973-ban*. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 25.
10. ENTZ Géza: *A kicsi Erdélyben akadt férfi... Reményük életet szült*. Magyar Nemzet. 1994. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 13.
11. HETÉNYI Varga Károly: *Vértanú szerzetesek. Dénes Anna-Szeréna szociális testvér*. Gyulafehérvár. 2000. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 16.
12. HETÉNYI-VARGA Károlyné: *Boldogok, akik üldözést szenvednek*. 2005. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 19.
13. JAKAB Gábor: Ha szárnya van a szekusnak és repül, akkor sem szabad hinni neki. Dénes Anna – Szeréna szociális testvér válaszol Jakab Gábor kérdéseire. 2005. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 22.
14. JAKAB László: *Dénes Anna-Szeréna Szociális Testvér*. Csíkszereda. 1998. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 24.

15. SCHULLER Mária: *Hűségnek maradni*. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 9.
16. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 6.
17. VISKY Ferenc: *Papok cellájában (részlet)*. 1966. Szociális Testvérek Társasága erdélyi irattár. Szeréna testvér doboza: 21.

Szóbeli források

18. BÍRÓ Mária, a Szociális Testvérek Társaság tagjának szóbeli közlése 2023. március 27-én.
19. BIRTON Róbert-Attila, székelykáli plébános szóbeli közlése 2023. május 30-án.
20. KŐVÁRI Magdolna, a Társaság általános elöljárójának szóbeli közlése 2022. december 27-én.
21. KŐVÁRI Magdolna, a Társaság általános elöljárójának szóbeli közlése 2023. április 21-én.
22. MARTON József, egyetemi tanár szóbeli közlése 2023. május 27-én.
23. MURÁNYI Teréz, a Társaság levéltárosának szóbeli közlése 2023. április 24-én.
24. MURÁNYI Teréz, a Társaság levéltárosának szóbeli közlése 2023. január 8-án.
25. SABĂU-TRIFU Cristina, egyházművész szóbeli közlése 2023. május 30-án.
26. SOÓS Károly, állandó diakónus szóbeli közlése 2023. május 15-én.

Könyvek

27. FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk.): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.
28. Magyar Katolikus Lexikon VIII. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2002.
29. Magyar Katolikus Lexikon. XIII. kötet. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2008.
30. MARTON József – OLÁH Zoltán (szerk.): *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi György érsek köszöntése*. Szent István Társulat – Verbum. Budapest – Kolozsvár. 2011.
31. MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőtársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023.
32. MONA Ilona: *Slachta Margit*. Corvinus Kiadó. 1997.
33. PUSKELY Mária: *Szerzetesek*. Zrinyi Nyomda. Budapest. 1990.

Tanulmányok

34. BÁLINT Anna – FOGARASI Edit – SZENTKIRÁLYI Éva: *Kültagjainkról*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk.): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.
35. BÍRÓ Mária: *A szociális testvérek a nehéz évek alatt*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk.): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.
36. BÍRÓ Mária: *A szociális testvérek az egyház szolgálatában az üldöztetés idején*. In: MARTON József – OLÁH Zoltán (szerk.): *Minden kegyelem! A 65 éves Jakubinyi György érsek köszöntése*. Szent István Társulat – Verbum. Budapest – Kolozsvár. 2011.
37. DĂNESCU Teodora – FARMATI Anna – HEGEDŰS Enikő: *Lelkiségünk pillérei*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk.): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.
38. FEKETE Artúr: *Slachta Margit, hazánk első női országgyűlési képviselője*. Honismeret. 48/1. 2020. 77.
39. *Kórházmisszió*. In: Magyar Katolikus Lexikon VIII. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2002.
40. LÉNÁRT András: *Az elbeszélte források használata a jelenkortörténet-írásban. Az oral history szerepe és jelentősége*. Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei (Új sorozat 36. köt.).
41. MARTON József: *A katolikus békepapi mozgalom Erdélyben*. In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőitársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023.
42. MARTON József: *A Katolikus Egyház hivatalos kapcsolatai*. In: MARTON József: *A Gyulafehérvári Római Katolikus Egyházmegye a 20. században*. Pro-Print Könyvkiadó. Csíkszereda. 2014.
43. MARTON József: *Békepapi magatartás*. In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőitársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023.
44. MARTON József: *Előszó*. In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőitársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023.
45. MARTON József: *Miért éppen Ikrich Augusztus?* In: MARTON József: *Az Úr feddhetetlen szolgája. Márton Áron püspök küzdelmei és segítőitársai*. Szent István Társulat. Budapest. 2023.

46. MURÁNYI Teréz: *A szociális testvérek a romániai egyházmegyékben*. In: FARMATI Anna – GÁBOR Csilla (szerk.): *Jelnek állítottalak. Emlékkönyv a Szociális Testvérek Társasága és Romániai Kerülete alapításának 80. évfordulójára*. Csíkszereda. 2003.
47. NÓDA Mózes: *The Historical, Political and Ecclesiastical Background of the 1927 Concordat Between the Vatican and Romania*. *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 9/27. 2010.
48. *Szerzetesség kislexikona*. LANCZKOWSKI Johanna. Kaloprint Nyomda. Kalocsa. 1999.
49. *Szociális Missziótársulat*. In: Magyar Katolikus Lexikon. XIII. kötet. (szerk.) DIÓS István. Szent István Társulat. Budapest. 2008.

Online források

50. KÁROLY Anna: *Az oral history mint kutatási módszer*. *Magiszter*. 5/2. 2007. Elérhető: http://epa.niif.hu/03900/03976/00043/pdf/EPA03976_magiszter_2007_02_07.pdf Letöltve: 2023. 05. 25.
51. KORPOS Attila: *Civilként az emberek szolgálatában: a Szociális Testvérek Társasága a jó szándékú emberi mivoltot tartja szem előtt*. *Krónika Online*. Hit-Vallás. 2022. február 20. Megjelent: <https://kronikaonline.ro/extra/civilkent-az-emberek-szolgalataban-a-szocialis-testverek-tarsasaga-a-jo-szandeku-emberi-mivoltot-tartja-szem-elott> Letöltve: 2022. december 5.
52. LAJOS Veronika: *Etnográfia és oral history*. Erdélyi Múzeum. 2014. Elérhető: http://real.mtak.hu/20785/1/etnografia%20es%20oral%20history%20Erdelyi%20Muzeum%202014_1.pdf Letöltve: 2023. 05. 25.
53. MédiaKlikk: *Slachta Margit újratemetése és emlékezete a közmédia csatornáin*. 2021. 12. 06. Megjelent: <https://mediaklikk.hu/cikk/2021/12/06/slachta-margit-ujratemetese-es-emlekezete-a-kozmedia-csatornain/> Letöltve: 2023. április. 21.
54. SCHLACHTA Boglárka Lilla: *Slachta Margit karakterisztikája az ügynöki jelentések tükrében*. *Egyházforum* 33/4. 2018. Elérhető: https://www.egyhazforum.hu/slachta-margit-karakterisztikaja-az-uegynoeki-jelentesek-tukreb/#_ftn8
55. Szociális Testvérek Társasága: *Slachta Margit, az alapító. Margit Testvér életrajza*. Budapest. Elérhető: <https://www.szocialistestverek.hu/nagyjaink/margit-testver-az-alapito?id=28:margit-tv-eletrajza&catid=2:nagyjaink> Letöltve: 2022. december 5.
56. VÉRTESI Lázár: *Oral history. A szemtanúként elbeszélte történelem lehetőségei*. Aetas 2004. 1.

57. ZAMFIR Korinna: *Szeréna testvér –személyes emlékek egy törékeny, de megtörhetetlen nőről*. Megjelent: RomKat.ro. 2023. https://romkat.ro/2023/04/11/szerena-testver-szemelyes-emlekek-egy-torekeny-de-megtorhetetlen-norol/?fbclid=IwAR0qBOfC4_29t9pdgdeJ_1BRORVxymXnx_PNAjo9ht7ozSXn520_nxUN KoA Letöltve: 2023. április 25.

Abstract

Since the Society of Sisters of Social Service is celebrating the 100th anniversary of its foundation, I have chosen the life story of Anna-Szeréna Dénes, a deceased member of the Society, as the subject of my master's thesis to honour her memory. In my study, I will focus on presenting contemporary historical aspects, but I will also consider pieces of information regarding Father Lajos Erőss about Sister Szeréna, and present the life story of Sister Szeréna.

The structure of my dissertation is divided into three main chapters, that are: 1. a historical overview, 2. the Society of the Sisters of Social Service, and 3. the life of Anna-Szeréna Dénes.

With the historical overview, I would like to give the reader an overall picture of the events, life, and activity of the Church of the period.

In the chapter on the Society of the Sisters of Social Service, I describe their foundation, the period between 1950 and 1989, when all monastic orders in Romania were officially dissolved, and their existence from 1989 to the present day.

The third chapter focuses on the life of Anna-Szeréna Dénes. First, I will briefly summarise the major events in her life with a general overview, and then I will describe in a separate chapter the period between 1954-1964, which includes the years of her imprisonment. On 2 December 1954, he was arrested and taken to prison. On 17 March 1956, the military court in Cluj sentenced her to ten years imprisonment, six of which she spent in prison and four in the Bărăgan lowlands. The primary accusation was that she was a courier between the Roman Catholic priests of Cluj and the bishop. In another chapter, I describe the work of Sister Szeréna in the missionary service of young people. Finally, I describe the years between 1985 and 2004, when she was the nurse of Father Lajos Erőss.

After the death of Lajos Erőss, she came back to Cluj-Napoca, where she took part in the life of the parish. She died in 2013 at the age of 88 in the Good Shepherd Priest's Home in Odorheiu Secuiesc.

As for my sources, I would like to mention three categories: 1. memorial interviews conducted with persons who knew Sister Szeréna personally, 2. archival documents, and 3. literature sources concerning the Society.

As for the methodological part of my work, I mainly focused on the processing of archival documents, the analysis of interviews, and the processing of various literature. I conducted interviews with Sisters of Social Service, like Mária Bíró, Magdolna Kővári, Teréz Murányi, university professor Dr. József Marton, parish priest Róbert-Attila Birton from Székelykál, church artist Cristina Sabău-Trifu and permanent deacon Károly Soós. The reason why I

interviewed several people is that they all knew Sister Serena at different stages of her life, they were involved in her life, and had different relationships with her.

Melléklet

1. A dolgozat eredetiségére vonatkozó nyilatkozat

Subsemnatul/a Gönczi Olga-Delenke declar că Lucrarea de licență/disertație pe care o voi prezenta în cadrul examenului de licență la Facultatea de Teologie Romano-Catolică a Universității Babeș-Bolyai, în sesiunea iulie, sub îndrumarea dr. Nóda Mózes reprezintă o operă personală. Menționez că nu am plagiat o altă lucrare publicată, prezentată public sau un fișier postat pe Internet. Pentru realizarea lucrării am folosit exclusiv bibliografia prezentată și nu am ascuns nici o altă sursă bibliografică sau fișier electronic pe care să le fi folosit la redactarea lucrării. Prezenta declarație este parte a lucrării și se anexează la aceasta.

Data: 15.06.2023

Nume – prenume: Gönczi Olga-Delenke

Semnătură

2. A témavezető tanár ajánlása, elfogadó nyilatkozata

DECLARAȚIE DE ACORD A SUSȚINERII LUCRĂRII DE DISERTAȚIE

Subsemnatul/a Noda Mária
coordonator științific al lucrării de disertație cu
titlul Egy hitvalló életútja Dénes Anna - Szeréna
elaborată de absolventul/a Gönci Olga - Beluza, declar că
lucrarea îndeplinește toate condițiile pentru a fi susținută în cadrul examenului de
disertație la Facultatea de Teologie Romano-Catolică a Universității Babeș-Bolyai, în
sesiunea iulie 2023.

iulie 2023

Semnătura

Noda Mária